

JAGORAN MAI DA'AWA

Madaidaicin Tafarkin Kira Izuwa ga Allah

Hisham Altalib

Mai Fassara
Ismail Hashim Abubakar

JAGORAN MAI DA'AWA:

Madaidaicin Tafarkin Kira Zuwa ga

Allah

ميثاق الشرف الدعوي

Mithaq al-Sharaf al-Da'awi

Na

Hisham Al-Talib

Mai Fassara

Ismail Hashim Abubakar

Daba'ar Cibiyar Nazarin Ilimi a Mahangar Musulunci ta

Duniya (IIIT),

Reshen Najeriya, Kano

© Hisham Al-Talib, 1441 H/2019 M
(Larabci); 1446 /2025 (Hausa)

**JAGORAN MAI DA’AWA: Madaidaicin
Tafarkin Kira Zuwa ga Allah**

Wannan littafi yana karkashin hakkin mallaka. Saboda haka ba a yarda a buga wani bangare daga cikinsa ba ba tare da rubutaccen iznin mawallafi ba ko kuma inda doka ta yi togaciya.

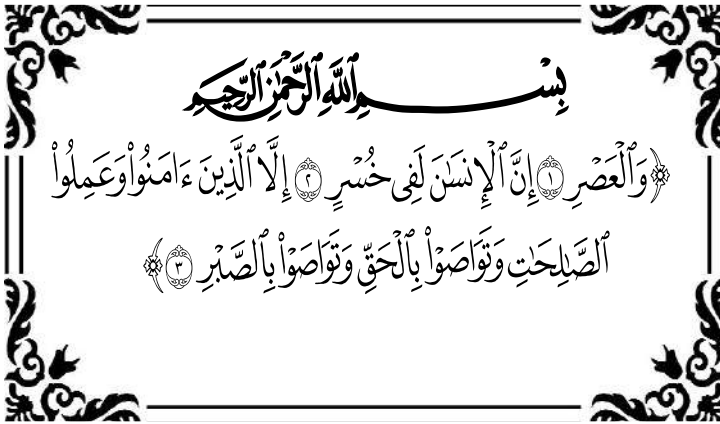
Wallafa cikin harshen Larabci 1441H/2019
na Cibiyar Nazarin Ilimi ta Mahangar
Musulunci ta Duniya (IIIT)
P.O. Box 669, Herndon, VA 20172, USA

ISBN 978-1-945886-02-7

Wallafa cikin harshen Hausa, a shekarar
1446 Hijra / 2025 ta Daba’ar Cibiyar
Nazarin Ilimi ta Mahangar Musulunci ta
Duniya (IIIT), Reshen Najeriya, Ofishin
Kano, Gefe Da Masallacin Jummuah,
Harabar Jami’ar Bayero, Kofar Kabuga.

ISBN 978-978-770-934-4

Tsara shafukka Yusuf Maikudi Lawan
Taswirar Bango Abdullahi Tijjani Malan

Ma'anar Surar

Da sunan Allah Mai Rahma, Mai Jin Kai

Ina ranstuwa da zamani. 1.

Lalle ne mutum yana a cikin hasara. 2.

Face waɗanda suka yi imani, kuma suka aikata ayyukan kwaraj, kuma suka yi wa juna wasiyya da bin gaskiya, kuma suka yi wa juna wasiyya da yin hakuri (su kam, ba su cikin hasara) 3.

HIKIMAR WANNAN JAGORA

Hikimar wannan jagora shi ne kira zuwa ga Musulmi bakidaya musamman masu Da'awa daga cikinsu da su rungumi wasu ka'idoji da tsare-tsare da manufofi wafanda za su daukaka likafar aikin Da'awa kuma su zama wani kundi domin tsare tunani da kuma gogayya a cikin aikin. Ta haka za a fadada hanyar hadaka da ta dace da yunkurin aikin kuma a karanta fagen sabani da kusakurai masu kawo cikas ga aiyukan Da'awa.

ABUBUWAN DA KE CIKI

HIKIMAR WANNAN JAGORA	iv
GABATARWAR BUGU NA BIYU.....	xii
Gabatarwar Bugu Na Daya.....	xiv
TSOKACI GAME DA WANNAN JAGORA	xxviii
GABAR MAGANA TA DAYA:	1
Addinin Musuluncin Da Mu Ke Kira Zuwa Gare Shi...	1
1. Tsantsar Tauhidi.....	1
2. Musulunci: Addinin Kafaita Allah Da Hafsa Kan Jama'a	3
3. Komawa Zuwa Ga Littafin Allah Da Hadisan Manzon Allah (SAW)	5
4. Musulunci Addinin Allah Ne Da Ya Shafi Komai	6
5. Gamewar Ma'anar Ibada.....	7
6. 'Yan Uwantaka Ta Musulunci	8
7. Mumini Mai Jini A Jika	9
8. Gujewa Nuni Da Nagarta Ta Karya	10
9. Aiyukan Da'a Da Aiyukan Sabo	11
GABAR MAGANA TA BIYU:	12
Wasu Mas'aloli Da Suka Shafi Musulunci	12
10. Yadda Musulunci Yake Kallon Iyali	12
11. Matsayin Mace A Musulunci.....	13
12. 'Yanci A Musulunci.....	14
13. Hakokin Dan Adam A Musulunci.....	15
14. 'Yan Uwantakar Mutum Da Mutum A Musulunci	16

15. Dangantuwa Zuwa Ga Inda Mai Da'awa Yake	16
GABAR MAGANA TA UKU:.....	18
Alaka Tsakanin Masu Da'awa A Matakin Daidaike Da Kuma Cibiyoyi	18
16. Cikar Aikin Da'awa	18
17. Girmama Fannin Da Kowa Ya Kware A Kansa	18
18. Zafen Bigire Mai Kyau	18
19. Tarayya Ta Gari	19
20. Tunani Bai Daya.....	20
21. Matsayarmu A Kan Kungiyoyin Musulunci	21
22. Aikin Da'awa A Hukumance Da Kuma Na Sa Kai	21
23. Aikin Da'awa A Matakin Cibiyoyi.....	22
24. Cusawa Masu Da'awa Ruhin Aikin Gayya	23
25. Yin Shawara.....	23
26. Bin Matakan Lumana Da Zaman Lafiya.....	24
27. Bambancin Zamanin Da Da Yanzu	24
28. Tsakankantawa Wajen Girmamawa.....	25
29. Maraba Da Bakon Ra'ayi	26
30. Ba Mu Kadai Ne Masu Gaskiya Ba.....	26
GABAR MAGANA TA HU'DU:	28
Cancanta Da Kuma Cigaba A Harkokin Da'awa.....	28
31. Tantance Manufofi.....	28
32. Tsinkayen Gaba	29

33. Ci Gaba Mai Amfani.....	30
34. Wadatuwa Da Abin Da Ya Samu	31
35. Misali Abin Koyi	31
36. Da'awa Matsayi Ce.....	31
37. Gabatar Da Cancanta	33
38. Dabi'un Da Suka Wajaba A Lazimce Su	33
39. Raba Gari Da Narjisiyya (Son Zuciya).....	34
40. Kula Da Abubuwa Masu Amfani.....	35
41. Makewayaya Biyu A Rayuwar Musulmi.....	35
42. Nauyin Da ke Kan Dan Adam.....	36
43. Nauyin Da Ke Kan Masu Da'awa.....	37
44. Muhimmancin Yi Wa Kai Hisabi	38
GABAR MAGANA TA BIYAR:.....	39
Fikihun Da'awa.....	39
45. Warware Matsaloli Ta Hanyar Nazari Da Bincike .	39
46. Fahimtar Fuskokin Da Ake Sabani A Cikinsu	39
47. Bin Mazahabobi Na Fikihu.....	41
48. Fikihun Manufofin Shari'a	42
49. Fikihul Aulawiyyat (Zabin Mafi A'ala).....	43
50. Hangen Nesa	44
51. Fahimtar Zamanin Da Ake Ciki.....	44
52. Tsakaitawa Da Rashin Wuce Gona Da Iri	45
53. Fahimtar Maslaha Da Barna	46

54. Sunnonin Allah (SWT)	47
55. Fikihun Bi A Sannu	47
56. Fikihun Bin Matakai	48
57. Fikihun Zabar Mutane	49
58. Fikihun Ta'ammuli Da Fitintinu	50
GABAR MAGANA TA SHIDA:	52
Wasu Mas'aloli Da Suka Shafi Manhajin Da'awa.....	52
59. Musulunci Da Aikin Da'awa	52
60. Salon Da Ya Fi Muhimmanci	52
61. Da'awa Don Gama Gari	53
62. Alkur'ani Shi Ne Tushen Da A Ke Komawa Zuwa Gare Shi	53
63. Dorawa Daga Inda Aka Tsaya	53
64. Amfanin Fito Da Rubutu A Fili	54
65. Isdilahohi Masu Zurfi	54
66. Sabarwa Zuciya Da Barazana	55
67. Gwama Ikhlasu Da Dacewa	56
68. Hamasa Mai Kaidi	57
69. Jarumtaka A Aikace	57
70. Jarumtar Kamewa	58
71. Aiki Da Nutsuwa	59
72. Izna Da Ma'ana Ba Lafazi Ba	59
73. Al'ummarmu Musulma Ce Sai Dai . . .	59

74. Sababbin Musulunta.....	60
75. Nasarori Da Asarori	61
76. Matsayin Hadisan Da Su Ke Magana Kan Rikice- Rikice Da Fadace-Fadace.....	61
77. Musulunci Zai Yi Rinjaye Nan Gaba.....	63
GABAR MAGANA TA BAKWAI:	64
Manufofi Da Hanyoyi	64
78. Manufofi Da Hanyoyi.....	64
79. Lura Da Mutane Shahrarru.....	64
80. Ladabin Tattaunawa.....	65
81. Barin Abin Da Ya Fi Falala	65
82. Nishadin Da Ake Bukata.....	65
83. Ban Da Musu	66
84. Muhimmancin Harshen Larabci.....	67
85. Haɗa Hanyoyi Da Manufofi A Tare.....	67
GABAR MAGANA TA TAKWAS:	69
Wasu Abubuwan Da Ya Kamata A Kiyaya	69
86. Isar Da Sako Ba Wai Sana'a Ba	69
87. Bukatuwa Zuwa Ga Jagoranci Guda Daya.....	69
88. Rudin Sauyi	70
89. Ramuwar Gayya.....	70
90. Sharholiya Da Tunani	70
91. Karkata Da Bin Ra'ayin Rikau.....	72

93. Al'ada Ba Addini Ba.....	73
94. Ja Da Baya Da Risinawa Da Sakwa-Sakwa.....	73
95. Hira Mara Amfani Kuma Mai Hallakarwa	75
96. Babbar Gazawa	75
97. Boyayyun Hatsarurruka.....	76
98. Haɗarin Yin Kudɓin Goro A Bayani	77
99. Makida Da Makirci.....	78
100. Cin Karo Mai Amfani	79

GABATARWAR BUGU NA BIYU

Abu ne da ya zama lallai a sake muraji'ar wannan jagora na Da'awa bayan tsawon wani lokaci da fitowar bugu na farko na littafin wanda a ka yi shi da niyya mai kyau da hankali wartsakakke da kwadayin kawo gyara da fadaka mai zurfi don izna wadda ta zo ta hanyar abubuwan da su ka faru a tsawon wadannan shekaru. Ba makawa wannan wani aiki ne mai daraja don neman yardar Allah ta hanyar yi wa al'umma hidima bakidaya tare da nisantar ra'ayin rikau na kungiyanci da riko da bangaranci da yanki wanda ya fi mayar da hankali a kan cikakkiyar ma'anar Musulunci ba kyale-kyale da cika baki da aiyukan riya ba, kuma a fifita gundarin abin da sakon ya kunsu sama da damuwa da yi wa rubutun kawa. Ta haka ne zai zama wani madubin haskawa don amfanin kowa da kowa da kuma tabbatar da abubuwan da littafin ya kunsu tare da ankarar da mutane da mai karatu a kan gibbai da kusukuran da ke ciki da kuma yunkurin haɓaka shi.

A bisa wannan fata ne wannan bugu na biyu ya fito, wanda akwai kare-kare na ka'idoji masu muhimmanci da gyare-gyare na zantuka don su kara inganci da karbuwa da kuma yin zurfi wajen kawo bayanai cikakku a inda suka dace da kuma tafaitawa shi ma a inda ya dace. Shi ya sa muke ganin wannan bugu ya fi zama mafi kyau a kan bugu na farko kamar yadda a ke fatan bugu na uku nan gaba zai kere duka bugu na farko da na biyu.

Wannan jagora na Da'awa ya samu yabo da jinjina daga bangarori na al'umma daban-daban, watakil za mu iya isuwa da yabon da babban malami wato Ustaz Salihu al-Husayyin (Allah ya ji kan sa) ya yi masa. Yabo ne wanda ba za a manta da shi ba duba da cewa ya fito ne daga bakin mutum

mai hangen nesa, ma'abocin babban rabo na ilimin Shari'a kuma mai zurfin fahimtar hukunce-hukunce da dokoki, baya ga rinjayen hankali da ikhlasi wanda ba zai misaltu ba da zuhudu, tare da gogayya da sani a kan harkokin Da'awa da kusakuran da a ke yi a cikinsu. Duk wanda ya san malam, ya san cewa shi ba mutum ne da ko kadan ya iya bambadanci wajen yabon mutane da abin da ba su cancanta ba. Muna addu'a Allah ya yi masa rahama mai yalwa kuma ya musanya wa Musulmai da mafi alherinsa.

Duk da haka ba na ifirarin *isma* (wato rashin kuskure) ko kamala ga wannan littafin domin wannan sha'ani ne da Annabawa kadai suke kebanta da shi. Duk wanda ya yi zaton cewa iliminsa ya kewaye komai, to hakika ya jahilci kansa domin shi ilimi kogi ne da ba shi da gaɓa.

Ni ma a nan ina maimaita maganar mai faɗa da ake cewa, "ni ina ganin cewa ba wani mutum da zai yi wani rubutu face sai washe gari ya ce da ma za a sauya kaza da ya fi kyau, kuma da za a fara kaza da ya fi kyau, kuma da an gabatar da kaza da ya fi, kuma da an bar kaza da ya fi kyau. Wannan na daga cikin manyan abubuwan da za a yi izna da su, kuma shi ake nuna rashin kuɓuta daga yin kuksure ga kafatanin banu Adama".¹

Tsarki da godiya sun tabbata a gare Ka ya Allah, ina shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Kai, ina neman gafararKa kuma ina tuba izuwa gareKa.

Tsira da amincin Allah mai yawa su tabbata ga Annabin mu Muhammad da iyalansa da sahabbansa.

Hisham Al-Talib

2019/1440 A.H

---

¹ Ana dangantaka wannan magana ne ga Alkali Abdurrahim al-Baisani. Duba: Littafin Abjadul Ulum "al-Washyul Markum fi Bayani Ahwalil Ulum" na Siddiq bin Hasan al-Kanuji wanda Abduljabbar Zakary a yi tahfikinsa kuma a ka buga shi a Darul Kutubil Ilimiyya, Beirut, shekarar 1978, mujalladi na 1, shafi 70.

Gabatarwar Bugu Na Daya

Akwai wata gamammiyar farkawa da duniyar Musulmi ta yi wadda ta ke mai amfani da fa'ida kuma wadda ta ke nuna faɗakar al'ummar Musulmi da wartsakewarta daga gafalarta da ganewarta ga kanta da alfaharinta da addininta da yunkurinta wajen kakkabe ci bayanta da kuma 'yantuwa daga zama 'yan amshin shata wajen abubuwan da suka shafi tunani da sauran lamuran rayuwa.

Kamar yadda Allah (SWT) ya so – wanda kuma dama shi ne ma'abocin baiwa da falala – wannan farkawa ta isu zuwa ga garuruwan waɗanda ba Musulmi ba, inda a ke samun wani adadi na al'ummar Musulmai waɗanda su ke a matsayin baki kuma su ka shiga harkokin ilimi da Da'awa. Daga cikin abubuwan da zai sa a yabawa waɗannan al'umma ta Musulmi shi ne cewa a 'yan shekarun baya suka fara tunanin tsara aiyukansu a kungiyance kuma farkashin cibiyoyi, ta yadda ya zamto suna da wani kwamiti na fikihu da ake ba su fatawa a cikin al'amuran addini da rayuwa. Sannan kuma suna da tsarin gudanarwa wanda a farkashinsa ne su ke magance duk wasu matsaloli kuma su ka yi wa kansu tsari mai kyau wanda zai sa su zama kyakkyawan misali a gurin sauran sassa da bangarori na hukuma a gurin da su ke. Ko shakka babu wannan wata babbar riba ce da ta ke nuna cewa su waɗannan al'ummatai na Musulmi sun yi matuƙar kofari da ya wuce mafarkin dalibi ko mai ziyara da ya je yawon buɗe ido ko talakan da ya je neman arziki, saboda duk irin ikon da su ke da shi ko namijin kofarin da su ke yi, ba zai taka kara ba ballantana ya karya wajen amfani.

Hanyoyin Samun Agaji

Hanyoyin da ake samun agaji daga gare su sun sha bamban gwargwadon yanayi da hali da aka samu kai a ciki, kuma sun haɗa da cibiyoyi waɗanda wasu daga cikin Musulmai suka kafa, ko masallaci ko kamfani ko cibiyar kasuwanci ko gidajen haya ko kamfanonin mujalla da jarida ko fassarawa da buge-bugen littattafai ko aika masu Da'awa su je wani bigire, ko wasu tarurrukan jama'a da su ke rajin dabbaka Shari'ar Musulunci a kasashen Musulmi ko yunkurin wata kungiya don kwatowa wata kasa ta Musulmai 'yanci daga hannun 'yan mulkin mallaka, da sauransu.

Dalilan Farkawar Al'ummar Musulmi

Akwai dalilai da dama da su ke haifar da wannan kaso na farkawa waɗanda aka iso zuwa gare su ta hanyar kofari a matakin jama'a da daidaike, da matakin tsararren shiri da wanda ba tsararre ba, da wanda ake farkashin hukuma da wanda mutanen gari su ke jibinta. Har ila yau kuma wannan wani bayani ne da ake nuni da kwaɗayin al'umma don komawa zuwa ga hakikanin tsarinta da asalinta kuma shaida ce da ta ke fara haskaka cewa wannan addini abin kiyayewa ne da kiyayewar Allah (SWT).

Abu ne da zai ba da wahala ga wanda ake son ya gano hakikanin lokacin da aka fara gudanar da wannan kofari saboda yunkuri da ya samo asali shekaru aru-aru wanda a wani lokacin ya bayyana kuma ya buya.

Baya ga haka, yana da kyau a sani cewa yin Da'awa aiki ne da a tsarinsa ake buƙatar dorewa kuma ya wanzu ba tare da an samu wani lokaci da za a yanke daga barin yinsa ba. Akan samu tabbas wasu lokutan ayi

kuskure kuma a dace, ko kuma masu yin aiki su yi rashin lafiya wata rana kuma su kasance cikin koshin lafiya. Sai dai amma ita Sunnar Allah ita ce za ta dawwama kamar yadda da dama sunnonin Allah ba sa gushewa kuma ba sa sauyawa.

Sunnar Allah Wajen Turereniya Tsakanin Gyara da Barna Allah (SWT) ya ce: -

﴿وَلَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ البقرة: ٢٥١

Ma'anar Ayar: -

“Kuma da ba don tunkudewar Allah ga mutane sashensu da sashe ba, lalle ne, da kasa ta baci; kuma amma Allah Ma'abocin falala ne a kan talikai”
(Suratul Bakara: 151).

Yana daga cikin ludufin Allah da rahamarSa da adalcinSa ya sanya sunnoninSa wanda kuma a cikinsu akwai sunnar ba wa juna kariya tsakanin mutane, wadda kuma sunna ce da ba ta fada da wani a kebance ko fifita so ga wani ko wasu jama'a ko wani addini. Duka mutane a idonta matsayinsu daya. Saboda haka duk wanda ya kyautata mu'amalarsa da ita ya rabauta kamar yadda duk wanda ya munana mu'amalarsa tsakaninsa da ita zai tabe. Daga cikin fa'idoin wannan sunna shi ne yana sanya buri da kyakkyawan fata ga masu yin Da'awa a cikin irin damammakin da ake ba su, kuma ya kiyaye rayuwa

daga dakusa da kuma daskarewa. Haka kuma yana tunawa Musulmi ko da yausha cewa Allah shi ne mai iko a kan komai na halittarSa. Wannan lamari ne da ake farawa Musulmi aminci da nutsuwa da tawakkali da kofari kuma ya yi wa zuciyarsa dabaibayi.

Allah (SWT) cikin hikimarSa ya sanya alheri a tsakanin sharri kamar yadda ake sanya sharri a tsakanin alheri. Shi ya sa ma ya sanya sunnar ba wa juna kariya a kowane lokaci baidaya, ta yadda duk farfin kasashe na duniya kullum cikin yunkurin kare kai su ke, wata rana su yi nasara wata rana a yi nasara a kansu. A irin wannan yunkuri ne masu alheri har da masu sharri su ke samun dama – Musulmi da waƙanda ba Musulmi ba a cikinsu, ta yadda za su kyautata ko su munana gwargwadon yadda su ka himmatu wajen tasarrufi a cikin sunnar Allah ko gazawarsu.

‘Yantuwa daga Dabaibayin Tunani

A yayin da ludayin mulkin mallaka ake kan dawo, in banda yankin Hijaza da Afganistan da wasu sassa na kasar Yaman, dukkanin kasashen Musulmi sun auka farkashin mulkin mallaka. A wannan lokacin ne al’umma suka mife don kare mutuncin yankunansu, kuma suka yi kofari matuƙa har sai da suka samawa kansu ‘yanci. A yanzu abin da a ke buƙata da al’umma shi ne su tashi su farka kuma su yi yunkurin ‘yanta kansu daga dabaibayin tunani da wankin kwakwalwa daga gurin turawa kamar yadda suka samawa kansu ‘yanci daga ‘yan mulkin mallaka na farfin soji.

Yana da kyau a gane cewa rinjaya a mahangar tunani sama ta ke da mulkin mallaka da a ke yi da farfin soji, saboda shi soja abin da ake yi shi ne ya mamaye kasa ko yanki, kuma mutane za su ganshi kiri da muzu, su kyamace shi har ma su yi yunkurin yakarsa. To amma mai yakar tunani yana mamaye kwakwalwar mutum ne kuma mutane ba sa ganinsa, shi ya sa su ke rafkana da irin illarsa ko ma su ji suna sonsa. Saboda haka a wannan zamani kamata ya yi a yi yunkuri kuma a bada himma wajen ‘yanto al’umma sama da ‘yanto kasa. Abin da yake kara barazana shi ne, shi kullum yaki na tunani ana sabunta shi kuma ana nau’anta salonsa da hanyoyinsa. Yana daga cikin adalaci a nan mu bayyana cewa lallai al’ummar Musulmi ta yi iyakacin fokarinta don magance wannan matsalar, kuma ta yi nasarori da dama. Sai dai akwai bukatar a kara himma kuma a cigaba da wannan fokari har sai an kawo farshen yakin tunani da a ke yi mata gaba dayansa.

Nasarar Yahudawa a Kan Musulmi a Shekarar 1967

Ko shakka babu shekarar 1967 shekara ce wadda ba za a manta da ita ba a tarihi. Nasarar da Yahudawa suka samu a wannan shekarar a kan larabawa ta girgiza ginshikin tunani da turakun siyasa da zamankatewa da farfin soja na kasashen larabawa har ta kai mutane su ka yi fushi da irin jagororin Musulmi da suka dauki gabaran gwabzawa tsakaninsu da Yahudawa a wancan yakin. Haka nan kuma sun yi fushi da irin turakun da a ka dora tubalin jagorancin yakin wadanda suka

hafa da mujarradin kwadayin tarzoma da ilimaniyyanci da gurguzanci da tsarin libiraliyanci (wato yunkurin wanzar da makahon ‘yanci) da kabilanci da bangaranci da kishin yare wato larabci. Daga nan ne mutane suka gane cewa waɗannan duk kusakurai ne kuma suka kyamace su tare da kaurace musu, sannan kuma suka fara neman mafita har suka gangaro zuwa rungumar tsarin Musulunci. Kuma dama dai taron jama’ a kamar daidaiƙun jama’ a ne wajen komawa ga Allah lokacin masifu da bala’ o’i.

Saboda haka dai za mu iya cewa nasarar Yahudawa ta shekarar 1967 ta ba wa Musulmi damar fara kimtsi wajen kare kai, kamar yadda ta zama wata gaba ce mai muhimmanci a tarihin Musulmai. Idan a ka lura sosai za a ga cewa abubuwan da suka faru bayan yakin 1967, za a ga cewa Musulmai sun yi matuƙar yunkuri wajen sauya labari a yakinsu da Yahudawa a shekarar 1973 da kuma dakile yunkurin tarayyar Sobiyet na mamaye kasar Afganistan a shekarar 1989.

Rushewar Tarayyar Sobiyet

A hankali a hankali a ka samu cigaba inda jama’ a da sauran ƙasashen duniya suka fara farkawa ko da yake an rifa samun kuskure wanda ya sha bamban lokaci zuwa lokaci kuma daga wuri zuwa wuri sannan daga wannan makaranta ta Da’awa zuwa waccan makaranta. Sai dai amma wannan kuskuren ba zai sa a kau da kai daga irin dace da a ka samu ba, kuma hakan ba zai sa a mayar da ci gaban da a ka samu a banza ba. Kuma haka abin ya yi ta tafiya har zuwa lokacin faduwar tarayyar

Sobiyet a shekarar 1991 wanda ya kara bunkasa cigaban al'ummar. Sai ga shi wannan babbar daular hadaka ta fadi wanwar kuma kafin ka ce me kowa ya balle ya kama gabansa. Bugu da kari, rushewar tarayyar Sobiyet ya afku lokaci guda tare da rushewar tsarin gurguzu wanda aka gina a turaku na ilhadi kuma a dalilin haka ne ya yaƙi dukkan addinai musamman addinin Musulunci. Ta haka ne barazanar gurguzanci ta gushe wadda ta sa Musulmai cikin fargaba, daga nan damar yin Da'awa ta kara faɗaɗa zuwa nahiyoyin da da ba ta zuwa kuma a ka samu sababbin fagage don aikin Da'awar. Koma ba a faɗa ba, waccan raurawar da mu ka ambata wato rushewar tarayyar Sobiyet na daga cikin sakamako na "Sunnar Allah ta ijejeniya wato bada kariya". Dukkan lamari yana hannun Allah Maɗaukakin Sarki a kowane lokaci.

Rugujewar Tagwayen Benayen Birnin New York

A shekarar 2001, shekaru goma kenan bayan rushewar tarayyar Sobiyet, wata rugujewar ta uku ta afku, wato rushewar tagwayen benayen kasuwanci na duniya a birnin New York. An samu bayanai da fassarori da dama game da wannan lamari har ya kusa zama wata almara ta tarihi. Sai dai kuma Abin da ya biyo baya na mamaye kasar Afganistan da Iraƙi da daular Amurka ta yi, da kuma matsi ta fuskar kafafen yaɗa labarai da siyasa da tattalin arziki da karfin soji da ci gaba wanda Musulmi ke fuskanta suka sanya Musulunci ya zamo batun tattaunawa a faɗin duniya musamman cikin kasashen Turai. Da yawa masu tattaunawa a kan

Musulunci suna yi ne da mummunar niyya ko jahilci, kuma masu yin adalci a cikinsu ‘yan tsiraru ne. Wannan tattaunawar ta jawo Musulunci ya zama abin mayar da hankali a kansa daga bangarori daban-daban, kuma wannan wata babbar dama ce wadda masu yin Da’awa ya kamata su yi amfani da ita wajen gabatar da sakon Musulunci ta ingantacciyar hanya. Wannan ma dai wani sakamon alheri ne da a ka samo daga “Sunnar Allah ta ijejeniya wato bada kariya”. Dukkan lamari yana hannun Allah Ma’aukakin Sarki a da da kuma yanzu.

To amma dai Allah a cikin cikakkiyar hikimarSa ya sanya abubuwan da a ke yi wa Musulunci a matsayin wani taki ne da zai bunfasa ya’uwar addininSa a doron kasa wanda zai fitar da dan Adam daga duhun bata zuwa ga haske na shiriya, kuma daga tsiya zuwa arziki.

Ya Kamata a Fadaka

Koma dai me a ke ciki ya zama wajibi a kan al’umma ta mayar da hankali sosai a kan wadannan abubuwa masu zuwa: -

- Ana nan wani lokaci wannan damar da za ta sa a fahimci Musulunci za ta gushe idan kwararrun masu Da’awa ba su yi amfani da ita ta hanyar da ta dace ba.
- Baya daga cikin Sunnar Allah kawo nasara ga al’umma don kawai ta yi imani ba tare da ta miƙe ta yi aiki ba.
- Yana da kyau a samu wani adadi mai yawa na daga cikin masu basira da kwarewa cikin Musulmai

wadanda za su gyatta kura-kuran da a ke samu a cikin aikin Da'awa kafin abin can da a ke fargaba ya faru, kuma su yi kofarin takawa kura-kuran birki da magance su ba tare da an yi hasara mai girma ba.

- Su yi kofarin tsinkayo sababbin fagage da hanyoyi da salo-salo na aikin Da'awa don kada ya sandare ya koma marar haifar da sakamakon da ya dace.
- Su yi kofari wajen saita matafiyar aikin Da'awa tare da dora shi a kan hanya madaidaiciya.
- Su yi yunkuri wajen fadada fagen da a ka hadu a kai tsakanin masu aikin Da'awa sannan su kuntata wanda aka yi sabani a kansa.

Wasu Matsaloli da Ababen Tsoro da Za a Kiyaya

Kamar yadda a ka gani, kowa yana farin ciki da murna game da wannan farkawar kuma mutane sun yi ta yi wa juna al-bishir sannan su ka yi ta gina mafarke-mafarkensu da burikansu a kan haka. To domin a samu cika da daidaito na yanayin da a ke ciki, dole ne a lura cewa akwai matsaloli da su ke kewaye da yanayin wadanda za su iya kawo tarnaki.

A yanzu sai ka ga wannan sashe na Musulmai yana ta kofarin sabawa wancan sashe ko ma ka ga yana nuna masa kiyayya da makida har sai fitina ta kunnu kuma wutar gaba ta mamaye su, rabuwar kai ta yi rinjaye. Abin ya kai ma wasu suna ganin cewa rarrabuwar kai tsakanin Musulmi a jumlace kuma musamman masu aikin Da'awa abu ne wanda ya riga ya zama jiki kuma cuta wadda ba ta da magani kuma ta fi ci ta fi cinyewa, saboda haka ba za a iya kubuta daga ita ba, sai dai wanda Allah ya yi wa

gamdakatar.

Bugu da kari, a wani lokacin sai ka ga wasu suna ta yin fokarinsu tsakani da Allah amma inda ba bu wata nasara da za a samu, su yi ta kashe mafudan kuɗi a inda ba a bukata, su zaɓi fifita abin da ba shi ne ya fi muhimmanci ba a kan wanda ya fi muhimmanci. Kai ta kan kai ma wani lokaci har su sanya dukiyarsu inda ba wani amfani da za a samu in banda cutarwa.

Kari a kan haka kuma shi ne mafi yawa daga masu aikin Da'awa suna ɗan fama da gidadanci da sauƙin latsi wanda hakan ya kan kai matakin rafkana kuma ake ba da dama ga wasu mutanen banza su keta alfaramrsu sannan su sa su cikin tsaka mai wuya, tare da aukawa da su cikin shirmen da zai iya cutar da su, ya cutar da al'umma, karshe ma dai mutane su riƙa kyamarsu. Abin takaici ma shi ne hakan zai iya sanyawa wasu mutanen su riƙa kyamatar Musulunci tare da tsoronsa. Wataƙil muna iya cewa ba fagen da masu Da'awa su ke nuna jahilci kamar fagen siyasa. Sun yi ta fokarin cusa kai a cikin wannan fagen tare da sadaukar da kansu, amma karshe su ne waɗanda suka fara cutuwa da hakan, suka girbi mummunar shuka tare da sauran al'umma. Lallai ba makawa wannan babban hatsari ne.

Abubuwan da Suka Haifar da Matsalolin

Ko shakka babu ba zai yiwu ba a danganta wani dalili guda wanda shi ne ya haifar da waɗannan matsaloli. Dole sai an yi duba izuwa tarin dalilai mabanbanta waɗanda wasunsu sun haifar da tasiri

na kai tsaye wasunsu kuma ba kai tsaye ba. Daga cikin dalilan akwai gidadanci da rafkana da garaje da sauƙin latsi da shiga tsaka mai wuya. Haka kuma akwai jahiltar Sunnonin Allah da dokokinSa, kamar yadda akwai kwaɗayi da son zuciya ta yadda a ke sanya tufafi na addini don a kwashi ganima a tara dukiya ko a samu mulki. Har ila yau akwai matsalolin da su ke da alaƙa da gwargwadon fahimtar mutane da kuma mataki ko yanayin da mutane su ke ciki wadda ta ke mai kunci da hatsari da sauran matsaloli da ‘yan kunji-kunji a fagage da dama, wanda daga cikinsu har da fagen Da’awa. Idan haka abin ake, to ya zama wajibi a kanmu mu gane cewa lallai ba zai yiwu a magance matsalolin da mafita ko magani guda ɗaya ba. Dole a samar da kunzumun hanyoyi waɗanda za su karfafa da tallafar juna wajen kawo mafita.

Matakin Gyara na Farko

Wataƙil muna iya cewa daga cikin hanyoyi na sahuƙin farko da za su kawo mafita mai amfani kuma mai ɗorewa akwai gyarawa da inganta kafatanin dokoki da fa’idojin da masu aikin Da’awa su ke gudanar da harkokinsu. Dalili kuwa shi ne a koyaushe fa’ida ita ta ke bayar da haske ga mutum kuma ta tanadar masa da hanyoyin tasarrufi da yin tunani da gogayya a dukkan abin da ake yi.

Abu ne sananne wanda kowa ya yi ittifaƙi a kai cewa kuskure wajen sawwara ko kintata abu yana bayuwa zuwa ga tasarrufi mai cike da kuskure kamar yadda sawwara ko kintata abu daidai kamar

yadda ake yana bayuwa zuwa ga tasarrufi mai kyau kuma wanda ya dace.

Da farko dai ba ya kamata wani ya yi iƙirarin cewa mujarradin gyara ko inganta ka'idoji zai magance matsalar kai tsaye. To amma za a iya cewa hakan zai rage kaifinta sosai da sosai. Hakika al'umma tana da bukatuwa zuwa ga gyara da gyattawa da miƙarwa da nasiha da waiwaye tun da aikin ɗan Adam yakan bijiru ga kuskure da kuma daidai.

Barazanar Cikin Gida da Waje

Kamar yadda wannan yunkuri ake fuskantar barazana daga waje haka ake fama da barazana ta cikin gida, kuma barazanar cikin gida ita ta fi hatsari da illa sama da barazanar da ke tunkarowa daga waje.

A yayin da barazana daga waje da dukkan dangoginta su ke fuskantowa ta ɓangaren maƙiyan Musulunci, ita kuwa barazanar cikin gida tana tashi ne daga cikin al'ummar Musulmi ta hanyar kuskuren fahimta ko karkataccen tunani ko fizgar son zuciya ko garaje da gaggawa wadda ta yi hannun riga da tsarin da Allah ya tsara abubuwa ko kuma wani kwatancen da ba mai aukuwa ba ne, da dai sauransu.

Bukatuwar Al'umma Zuwa ga Wannan Jagora

Abubuwan da muka faɗa a baya suna nuni ga bukatuwa zuwa ga tanadar wani jagora mai daraja wanda zai gabatarwa da masu gudanar da aikin Da'awa wasu ginshikan ka'idoji waɗanda za su game su

bakidaya ko kuma wani kaso mai yawa daga cikinsu. Wanna jagora zai shimfiɗa wasu ma'aunai masu faɗi waɗanda za su wadaci dukkanin masu hankali kuma masu kishi kuma su bayar da damar da za a yi musharaka da juna a ciki, tun da dai dama ba zai yiwu mutane su zama zubi guda inda za ruƙa kamanceceniya da juna a dukkan komai ba. Za a iya wannan take da cewa “sabanin nau'antuwa ba sabanin kishiyantuwa ba”, wato dai fahimta fuska.

A dalilin haka ne baya ga jin cewa akwai amana a kanmu mu yi yunkurin sauke nauyin yin nasiha da kawo gyara da sauyi, shi ya sa mu ke gabatar da waɗannan ginshikan fa'idoji waɗanda mu ke ganin za su taimaka wajen faɗakarwa da amfanuwa, ta yadda za su ciyar da al'umma gaba don ta sauke wajibinta kamar yadda ya kamata da izinin Allah.

Baya ga haka, abin da ake fata shi ne wannan jogora ya zama wani haske mai shiryarwa wanda zai haɗa kan masu Da'awa kuma su aminta da shi bisa ga raɗin kansu don cimma gaskiya da nasara. Wannan ne ya sa a ka sa wa littafin suna da ***“Jagoran Mai Da'awa: Madaidaicin Tafarkin Kira Izuwa ga Allah”*** saboda rungumarsa zai tuƙe zuwa ga haifar da sakamakon samun ‘yanci da wadatuwar zuci da lazimtar tsari da kyakkyawan nufi da tabbatuwar aminci da gamsuwa da abin da ya kunsu.

Haka kuma ana fatan wannan littafin ya rabauta da nazari mai zurfi daga gurin kwararrun masu Da'awa masu kishi da nufin fa'idantuwa da abubuwa masu amfani a cikinsa da kuma faɗakarwa a kan kusakuran da ya kunsu tare da bayar da shawarwari da fito da karin wasu fa'idojin sababbi ta yadda duk bugun da zai

fito nan gaba ya zama ya fi na baya inganci.

Muna rokon Allah Ka datar da mu da abin da zai yardar da Kai kuma Ka aiwatar da mu cikin aikin alheri kuma Ka azurta mu da niyya mai kyau. Dukkan dangin yabo ya tabbata a gareKa har sai Ka yarda kuma haka nan dukkan dangin yabo yana gareKa yayin da Ka yarda kamar yadda dukkan dangin yabo yake gareKa bayan Ka yarda.

Tsira da amincin Allah su tabbata ga Shugabanmu Annabi Muhammad da iyalan gidansa da sahabbansa.

Hisham Altalib

2009/1430

TSOKACI GAME DA WANNAN JAGORA

Yana da kyau mu fara da bayanin cewa waɗannan laɗubba da ka'idoji an iso izuwa gare su ne ta hanyar koƙarin aiwatar da tunani da lura da nazarce-nazarce da karance-karance da yin tsinkaye na tsawon lokaci wanda hakan na iya sa a yi dace ko kuma a ci karo da kuskure a yayin da ake gudanar da aikin Da'awa. A cikin waɗannan ka'idoji akwai waɗanda aka samar da su kai tsaye (ba tare da karanta su a wani littafi ba) kamar yadda kuma akwai waɗanda aka dɔsano ma'anarsu ko ma lafuzzansu daga wasu rubuce-rubuce, gwargwadon yadda ake ganin yin hakan zai wadatar.

Manufofin Wannan Jagora

Babbar manufar wannan jagora ita ce iyakance wasu tarin ka'idoji waɗanda a ke fatan su zamto wata mahada da kuma matsaya wadda kowa zai amince da ita da kuma girmamawa tare da yin aikin da ita.

A takaice dai muna iya takaice manufofin wannan jagora da cewa su ne "daidaita fage (ko matafiyar) aikin Da'awa tare da kusantar da masu yin aikin Da'awar da kuma yin tsokaci da nuni izuwa ga sababbin fagage na aikin".

Waɗanda za su ci Gajiyar Wannan Jagora

Shi dai wannan jagora an yi shi ne don amfanin kowa da kowa. Amma dai yanayi ya sa a matakin farko waɗanda za su fi cin gajiyarsa su ne masu yin aikin Da'awa waɗanda su suka fi cancanta da su kawo gyara da kuma fito da wasu hanyoyi don inganta aikin.

Sakamakon da Aiki da Jagora Zai Haifar

Hakika idan aka samu cimma manufar wannan jagora, za a samu sakamako mai yawa wanda ya hada da:-

- Sanya ruhun soyayya da aminci a tsakanin masu yin aikin Da'awa, tare da samar da kusanci a tsakaninsu da sauran alumma gama gari yayin gudanar da aikin Da'awa.
- Rage kafafen sabani da kura-kurai tare da buɗe hanyoyin cimma matsaya da kuma dace.
- Zaburar da ruhun yin kyakkyawan nakadi (wato yabo ko suka) da yalwata mahangar nazari da tunani da kuma tsinkaye wajen aiwatar da tunanin da zai haifar da samuwar sababbin hanyoyi na ci gaba.
- Yin haɗin kai da taimakon juna wajen cimma abin da aka yi yarjejeniya a kai tare da yiwa juna afuwar abin da aka samu sabani a cikinsa da kuma fauracewa abubuwan da ba su da amfani zuwa ga abubuwan da su ke da amfani.

Kyakkyawan Fata

Babban burinmu shi ne wannan littafi na jagora ya zama:

- Madubin gudanarwa wanda ya shawo daga Alkurani Mai Girma da kuma Sunnar Manzon Allah (SAW).
- Ya nisanci sakaci da wuce gona da iri ta yadda zai kwatanta daidaito da kuma tsakankantawa.
- Ba ya magana da yawun wata kungiya ayyananniya ko wata shigifa ta musamman ko wata jama'a keɓantaciyya ko wata makaranta ta Da'awah ko mazahabar fikihu ko dangantuwa zuwa ga wani yanki. Saboda haka ba zai zamo ɗan amshin shata ba ta hanyar yin kwarmato ga ɗaya daga cikin waɗancan ɓangarori ko kuma suka a kansu ko wasunsu.
- Ana fata ya zamo kundi na tunani da gyaran halaye da tarbiyya wanda masu Da'awah a musulunci za su riƙa

aiki da dogaro da shi a cikin harkokinsu.

- Samar da karin mudubi domin samar da haske (ba kishiya ba) ga sauran ingantattun kundaye da aka rubuta a kan wannan fanni.

Matsayar Wannan Jagora

Makewayar wannan madubi ta takaita ne a cikin:

- Addinin Musulunci wanda shi ne hanyar samun rayuwa mai kyau duniya da lahira
- Alummarmu da muke dangantuwa zuwa gare ta kuma muke alfaharin kasancewa a cikinta.
- Aikin Da'awa wanda shi ne ma fi falalar aiki a rayuwar Musulmi kamar yadda Annabawa da Manzannin Allah suka yi.
- Kasa wadda ita ce ke rainon addini da yare da al'adu da bayin Allah a da da yanzu da kuma nan gaba.
- 'Yan Da'awah masu tasowa waɗanda ake fatan su rika yin katari da kuma nisantar kura-kurai.

Siffodin Jagoran

Shi dai wannan jagora yana kwadayin ya siffantu da inganci da kyau da rashin karkata zuwa ga wani bangare da fito da abubuwa a fili da yin amfani da salo na ilimi marar kulli, da amfani da yare mai tsafta da kuma tsayawa a kan jigon magana. Ta haka ne ake sa ran mai karatu zai fahimci cewa wannan jagoran a hakifanin gaskiya ba wai kwatance ba ne, kuma an tsara shi ne don ya zama wani zakaran gwajin dafi me rassa da dama da kuma fagage masu yalwa kuma ya zama abin kwadai wajen yi wa aikin Da'awa hidima.

GABAR MAGANA TA DAYA:

Addinin Musuluncin Da Mu Ke Kira Zuwa Gare Shi

1. Tsantsar Tauhidi

﴿قُلْ إِنِّي هَدَيْتَنِي رَبِّيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَتْ مِنْ
الْمُشْرِكِينَ﴾ ﴿١٦٣﴾ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٤﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ. وَبِذَلِكَ
أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ﴾ ﴿١٦٥﴾ الأعام: ١٦١ - ١٦٣

Allah Madaukakin Sarki ya ce: -

Ma'anar ayoyin: -

“Ka ce: “Lalle ni, Ubangiji Ya shiryar da ni zuwa ga tafarki madaidaici, addini, kimantawa (ga abubuwa), mai akidar Ibrahim, mai karkata zuwa ga gaskiya, kuma bai kasance daga masu shirki ba. Ka ce: “Lalle ne sallata da baikona, da rayuwata, da mutuwata, na Allah ne Ubangijin talikai. Babu abokin tarayya a gare Shi. Kuma da wancan aka umurce ni, kuma ni ne farkon masu sallamawa” (Suratul An’am: 161-163).

Hakika mun yi Imani da Allah mai girma da daukaka kuma mun yi Imani cewa shi ne mahaliccin dukkan samammu kuma mai inganta gudanar da su, kuma shi kadai ne ma’abocin bauta da gaskiya, wanda ya siffantu da dukkan siffofi na girma da kamala da kuma kyau, abin tsarkakewa daga dukkan wata tawaya; muna kaunarSa, muna kadaitaShi, muna girmamaShi, muna tsononSa da kuma kwadayi a gurinSa.

Muna kiran Musulmi a jumlace sannan kuma masu gudanar da harkokin Da’awa a kebance zuwa ga ba

wa jigon Akida muhimmanci a wajen fahimtar ma'anarta da Imani da sanya hakan a cikin lamiri da kuma sauran halaye da ta'adu sama da wanin jigon Akida. Akida ita ce tushe na asali kuma mafi girma a cikin dukkan lamuran addini a matakin tushe da matakin reshe. Ita ce tushen da zai lazimci dukkan lamura na Musulmi da suka shafi addini da ma kowane bangare na sauran harkokin rayuwa.

Shi sha'anin Akida ba kamar fasali ne na littafi wanda Musulmi zai karanta kuma ya ci gaba zuwa wani fasali ba. Bari dai, ita Akida ita ce fasali na farko wanda Musulmi zai karanta sannan ya ci gaba da lazimtarsa a sauran fasullan bakidaya.

Ita Akida wadda yanayi ne ko hali da ake da alaƙa da tunanin mutum da abin da zuciyarsa ta ke saƙa masa da kuma abin da ake zartarwa tana biye da Musulmi tare da inganta yadda ake gudanar da rayuwarsa har zuwa mutuwarsa. Wannan ya sa ya zama dole Musulmi ya samu kyakkyawa kuma zuzzurfan sani game da duk abubuwan da Akida ta ke lazimtawa. Saboda haka ɗaya daga cikin abubuwan da su ka fi muhimmanci akwai; kaɗaita Allah mai girma da ɗaukaka, da kaɗaita Shi a wajen bauta da zartar da hukunce-hukuncenSa. Haka kuma wajibi ne ya san abubuwan da su ke warware Akida kuma su fitar da mutum daga Musulunci ko dai a mataki na kacokan ko kuma a matakin wani bangare. Yana daga cikin abubuwa masu ban mamaki a samu yara sun haddace abubuwan da su ke warware alwala amma ba su haddace abubuwan da su ke warware Akida ba. Ko da yake ana bukatar sanin kowanne daga cikinsu, akwai bambanci mai nisan gaske a tsakaninsu.

A wata mahangar har ila yau ya kamata a kiyaye kada a mayar da Tauhidi ya zama kawai abin da ake nufi

shi ne haddace haruffan da aka gina kalmomin Tauhidin da su, ta yadda ma su yin wannan za su dauka cewa hakan shi ne shiriya, kuma su samu kansu a cikin rudi da dagawa har ta kai su rika yin mu'amala da wasunsu cikin kaushi da girman kai.

Ba makawa samun aminci da nutsuwa a kan hanyar gaskiya abu ne mai kyau wanda ake nema. Sai dai ya kamata a hada yin hakan da kyawawan halaye yayin mu'amala da sauran jama'a. Ta haka ne masu Da'awa za su zamto ababen so ba ababen ki ba, kuma ba su zama masu busasshiyar zuciya ba. Kuma ta haka ne tsantsar Tauhidi zai mamaye tunaninsu da zuciyarsu da kuma ta'adu da halayensu.

Wasu daga cikin malamai sun rairayo tare da takaito sharudan tabbatar Kalmar Shahada wato fadin "La Ilaha Illal Lah" a cikin waɗannan kalmomi guda bakwai masu zuwa:

1. Ilimi wanda ake kore jahilci.
2. Samun sakancewa wanda ake kore shakka.
3. Tsantsar ikhlasi wanda ake kore shirka.
4. Gaskatawa wadda ta ke kore munafurci.
5. Yarda wadda ta ke kore kin amincewa.
6. Jawuwa wadda ta ke kore tirjiya.
7. Soyayya wadda ta ke kore rashinta.

2. Musulunci: Addinin Kadaita Allah Da Hada Kan Jama'a

Musulunci addini ne na kadaita Allah, kuma addini ne na hada kan jama'a. Saboda haka al'ummar Musulmi suna kadaita Ubangijinsu a kasancewarSa shi ne mamallakin sammai da kassai. Saboda hake ne ya zama wajibi a nufaci hadin kai a cikin aikin Da'awa tun daga

matakin tunani da kuma gudanar da aikin, kuma a guji rarraba kawuna a wajen tunani da gudanarwa. Shi dai hadin kai yana tabbatar da farfi da jin kan juna da jawo albarka da kuma karsashi kamar yadda ake jawo taimakon Allah da agajinSa. Ita kuwa rabuwar kai tana haifar da akasin abin da aka ambata.

Lallai ba makawa aikin Da'awa ba shi da damar da zai gabatarwa da al'umma abubuwan karuwa da za su yi daidai da irin dimbin kokari da sadaukar da kai da a ke yi a cikinsa, duk kuwa da irin sa ido da ake ga al'umma da kuma bayyana manufofi da abubuwan da su ka dame ta. Hakan yana komawa zuwa ga wasu dalilai da suka hada da rabuwar kai da harkokin yadda addinin Musulunci su ke fama da shi wanda a wasu lokutan ma har ya kan haifar da kiyayya da gaba. Daga cikin abubuwan da su ke taimakawa wajen tabbatar da hadin kai da ake nema ko kuma wani abu makusancin haka akwai ikhlasi wato tsantsanta niyya ga Allah Madaukakin Sarki da yadda kauna a tsakanin juna da kuma kauracewa ja-in-ja kan kananan mas'alolin da su ka shafi Akida da furu'a a ilimin fikihu wadanda magabata su ka yi sabani a kansu kuma wadanda su ka biyo bayansu suka rifa ja-in-ja a kansu wanda kuma hukuncinsu shi ne wanda ya dace za a bashi lada wanda kuma ya yi kuskure za a yi masa hanzari.

3. Komawa Zuwa Ga Littafin Allah Da Hadisan Manzon Allah (SAW)

Allah Madaukakin Sarki yana cewa: -

﴿وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ ۗ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَىٰ أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ ۗ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ الْأَقْلِيَالَ﴾ النساء: ٨٣

Ma'anar ayar

“Kuma idan wani al'amari daga aminci ko tsoro ya je musu, sai su watsa shi. Da sun mayar da shi zuwa ga Manzo da ma'abota al'amari daga gare su, lalle ne, waɗanda suke yin bincikensa, daga gare su, za su san shi. Kuma ba domin falalar Allah ba a kanku da rahamarSa, hakika, da kun bi Shaidan face kaɗan” (Suratun Nisa'i).

Matuƙar dai muna kwaɗayin samun alheri ga mutane bakidaya kuma ga shi ya zama wajibi mu yi kira gare su zuwa ga alheri, dole ne mu yi kira zuwa gare su da su yi riko da marja'in addini na asali Alkur'ani da Sunna suna ma su yin hakan da zuciya ɗaya da kuma hankali na adalci, suna masu samun tabbacin cewa za su samu shiriya da gaskiya a cikinsu da aminci da nutsuwa da lafiya a yayin da bata da karya da tsoro da damuwa su ka yi katutu a cikin jama'a. Haka kuma za su samu maganin dukkanin wasu matsololinsu da kuma amsoshin dukkanin tambayoyinsu.

4. Musulunci Addinin Allah Ne Da Ya Shafi Komai

Allah Maɗaukakin Sarki yana cewa: -

﴿ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا
مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ
اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴾ ﴿١٩﴾ آل عمران: ١٩

Ma'anar ayar: -

*“Lalle ne, addinin a wurin Allah, shi ne
Musulunci...” (Suratu Ali-Imran: 19).*

﴿ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴾ ﴿٨٥﴾ آل عمران: ٨٥

Ma'anar ayar: -

*“Kuma wanda ya nemi wanin Musulunci ya
zama addini, to, ba za a karɓa daga gare shi
ba. Kuma shi a Lahira yana daga cikin masu
hasara” (Suratu Ali-Imran: 85).*

Hakika mun yi imani cewa Musulunci shi ne addinin Allah (SWT) ingantacce wanda zai dawwama, abin kiyayewa ne sannan kuma shi ne addinin da ba wani addini na gaskiya a bayansa. A gurinmu Musulunci shi ne Shari'armu, da adireshinmu, da maganinmu, da mudubin zamani kafinmu da yanzunmu da kuma nan gabanmu. Haka kuma shi ne tafarkin zaman lafiyarmu a duniya da lahira kamar yadda shi ne tsarin rayuwarmu da Allah ya zaɓa mana. Mun yi imani da shi kuma muna alfahari da shi kamar yadda mu ke yin kowanne irin kofari don kare shi kuma za mu iya fansarsa da duk wani abu mai tsada.

Musulunci shi ne addinin Allah (SWT) na karshe

ga dan Adam. Saboda haka shi tsari ne da ya shafi dukkan komai; yana tsara dukkan sha'anin rayuwa a mataki na daidaike da mataki na jama'a da kuma daula bakidaya. Shi ya sa Musulunci ake a matsayin addini kuma daula kamar yadda ake tsari ne da ya shafi Shari'a da ibada da tattalin arziki da ta'adu da lafiya da zamantakewar iyali da alaka tsakanin al'umma da daula da dai sauransu. Addini ne wanda ake kasancewa tare da dan Adam tun lokacin haihuwarsa da tasowarsa da rayuwarsa da mutuwarsa da kuma tashinsa daga kabari.

Saboda haka ya zama wajibi ga masu aikin Da'awa su mayar da hankali a kan turken addinin Musulunci mai gamewa da kuma yin alfahari da hakan tare da kakkabe duk wani yunkuri na kuntata addinin Musulunci a cikin al'amuran da su ka shafi ibada ita kadai. Daga abin da zai tabbatar yin hakan shi ne rashin zurfafawa cikin daidaike abubuwa da kuma rassa (furu'a) a maimakon abubuwan da suke jigo kuma tushe a cikin addini. Idan ma bukata ta sanya sai an tattauna mas'alolin da su rassa da kuma daidaike, to ya kamata a yi hakan a lokacin da yanayi da bigiren da ya dace.

5. Gamewar Ma'anar Ibada

Babban hadafin da ya sa Allah (SWT) ya halicci dan Adam shi ne ya bauta masa kamar yadda yace:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ الذاريات: ٥٦

Ma'anar ayar:

“Kuma Ban halicci aljanu da mutane ba sai don su bauta Mini” (Suratuz Zariyat: 56).

Wannan gamammen ta'arifi na ibada shi yakan sanya dan Adam ya kara yawan biyayya ga Allah (SWT) kuma ya samu dawamammen nishadin saduwa da mahaliccinsa da kuma zama mafi amfani ga bayin Allah da garin da ake ciki. Sai dai kuma abin takaici yadda da dama tunanin mutane yake tafaita a kan ibadun da a ka saba, ta yadda su a gurinsu wadannan ne kadai ibada. Yana da kyau a nan mu yi karin bayani cewa rabe-raben Musulunci da mu ka gada zuwa akidu da ibadu da mu'amala rabe-rabe ne kawai na isdilahin ilimi wanda a ka yi don wasu manufofi na koyo da koyarwa, kar ka kara kar ka rage. To amma rabe-raben ya jawo wasu suna kuntata cikakkiyar ma'anar ibada cikin aiyukan bauta kadai, kuma wannan babban kuskure ne wanda mummunar fahimtar ta haifar da shi a gefe daya, inda kuma a dayan gefen kasancewar aiyukan bauta sun fi bayyana a fili ga mutane sama da waninsu. Wannan ya sa mu ka fi gamsuwa da cikakkiya kuma gamammiyar ma'ana ta ibada wadda magabata na fwarai su ka tafi a kai. Saboda haka muna kira ga dukkan Musulmi da su rungumi wannan ma'ana ta yadda ibada za ta shafi komai da komai tun daga akida da siyasa da aiyukan bauta da mu'amala da raya fasa da isar da sakon Musulunci da cin halal da hutawa da inganta aiki da ihsani da dai sauransu.

6. 'Yan Uwantaka Ta Musulunci

'Yan uwantaka ta Musulunci ita ma daya ce daga cikin turakun Musulunci kuma rukuni daga cikin manyan rukunan aikin Da'awa. Yadda ruhin 'yan uwantaka da karfafa shi yana jawo yardar Allah a cikin sama da kuma taimakonsa a doron fasa, kamar yadda rashin 'yan

uwantaka kan kawo fushin Allah (SWT) a sama da kuma tuntuɓe da kuma taɓewa a fasa. Wannan ya sa dole masu Da'awa su daukaka sha'anin a aikace, su kuma tsawatar ga duk abin da ka iya kawo sabanin haka. Hakika tabbatar da 'yan uwantaka a tsakanin ma su Da'awa wata hanya ce da za ta kawo jin kai da rahama da taimako da agaji da kuma bushara da ta ke alamtar da nasara. Haka kuma rashin 'yan uwantaka na haifar da akasin abubuwan da a ka ambata; gurbata da kekasar zuciya da son kai da narko wanda yake alamtar da taɓewa da kunyata.

7. Mumini Mai Jini A Jika

Lallai wajibi ne a kanmu mu yi kofari wajen tanadar mumini mai jini a jika saboda kasancewarsa mafi alheri da soyuwa a gurin Allah sama da mumini mai rauni kamar yadda ya zo a hadisi ingantacce. Kuma kamar dai yadda lafiya ta ke tabbatar da karfi na akida kuma imani yake karfafa da yin zurfi kuma ta'ada ta ke kyautatuwa da tsayawa tsayin daka kuma hankali ke karuwa da fadaka, hakane jiki shi ma ake samun karfi. Wannan ya sa dole mu kula da abubuwan da suka shafi jikinmu yadda ya kamata ta hanyar aikata duk abin da zai amfanar da shi, kama daga irin nau'in abincin da mu ke ci da motsa jiki da tsafta da dai sauransu, zuwa kuma fauracewa duk abin da zai cutar da jiki kamar su kayan maye da hayaki da barasa da dai sauransu. Lura da wannan na da fa'idodi da yawa daga ciki akwai samar wa da jiki yanayin da zai ba shi ikon jurewa wahalhalun aikin Da'awa da gudanar da shi cikin cikakkiyar himma da nishadi.

8. Gujewa Nuni Da Nagarta Ta Karya

Ko shakka babu mai wartsakakken hankali kuma wanda ake da kubutaccen tunani yakan zama abin girmamawa da so da ban kayi da kyakkyawan misali abin koyi a tsakanin mutane.

A lokacin da mu ke kwadaitarwa zuwa ga irin wannan nagarta ta gaskiya, ya dace mu yi gargadi don gujewa kishiyarta wato nuna nagarta ta karya wadda ba mai yin ta sai wanda ko dai yana fama da matsala a kwaƙwalwarsa ko kuma zuciyarsa ba ta da cikakkiyar lafiya ko kuma duk biyun. Dalili kuwa shi ne mai yin wannan yana ta fadi tashi da burace-buracen rudi ko kuma abin da ya dace da masalaharsa kawai. Mai yin wannan zai zama abin kyama a cikin mutane wanda kowa ke kokarin guje masa.

Irin wannan nagarta ta karya dayace daga cikin dalilan da kan hana wasu shiga addinin Allah. Shi ya sa ma tasirinta ya fi muni da cutarwa sama da tasirin aikata aiyukan sabo wanda mai yinsu ba a kidaya shi a cikin mutane na gari.

Daga cikin alamun nagarta ta karya akwai kokarin kyautata aiyukan da a ke yi a fili tare da yin shakulatin bangaro da aiyukan da a ke yi a boye, da mayar da hankali a kan abubuwan da ba wajibai ba ne sama da wadanda suke wajibai, da kuma damuwa da maslahar mutum shi kadai tare da watsi da maslahar da ta shafi al'umma bakidaya.

Haka kuma na daga cikin alamun nagarta ta karya mutane su rika sanyawa soye-soyen zuciyarsu da damuwoyinsu da kasawarsu tufafi irin na addini kuma su rika hankoron samun matsayin da ba su cancance shi ba

kuma su rifa kushe daukaka ko wata baiwa ko girma da wasu mutane suka samu.

9. Aiyukan Da'a Da Aiyukan Sabo

Zuciya tana da wani gurbi da ake kwadaitar da ma'abocinta zuwa ga aikata aikin da'a da kuma gurbin da ake fizgarsa zuwa ga aikata sabo. Su ma gabbai haka suke. Aiyukan da suke ta'allake da zuciya ko yausha su ne ababen gabatarwa sama da aiyukan da a ke aikatawa da gabbai, saboda zuciya ita ce abu mafi tsada ga dan Adam wadda ta ke sanya shi yin aiki na gari ko aikin sabo.

Har ila yau tsira daga aiyukan zunubi da suke da alaka da zuciya ya fi wahala sama da gujewa aiyukan sabo da a ke aikatawa da gabbai, kamar yadda aiyukan da'a na zuci su suka fi wahala sama da aiyukan da'a na gabbai. Saboda haka ya zama dole Musulmi ya nisanci aikata sabo kuma ya lazimci aiyukan da'a. A haka ne zai samu katarin kyakkyawar niyya a dukkan aiyukan da Musulmi yake aikatawa wa lau a boye ko kuma a sarari.

GABAR MAGANA TA BIYU: Wasu Mas'aloli Da Suka Shafi Musulunci

10. Yadda Musulunci Yake Kallon Iyali

Allah (SWT) yana cewa:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦﴾﴾ التحريم:

٦

Ma'anar ayar:

“Ya ku wadanda suka yi imani! Ku kare kanku da iyalinku wata wuta makamashinta mutane da duwatsu ne. A kanta akwai wadansu mala'iku masu kauri, masu karfi. Ba su saba wa Allah ga abin da ya umurce su, kuma suna aikata abin da ake umartar su” (Suratut Tahrir: 6).

Aure tsakanin namiji da mace shi ne hanya guda daya tilo wadda Musulunci ya amince da ita wajen samar da zuri'a kuma daga nan ne matakin gina tarbiyya ake farawa. Gidan aure (wato *iyali*) shi ne babban jigo ko turke na al'umma kuma a nan ne a ke shimfida hanyoyin da za a bi wajen shiryar da yaro yayin tasowarsa. Hakkin gudanar da gida da lura da tarbiyyar yara yana kan uwa da uba. Saboda haka muke kira zuwa ga iyaye da su kula da wannan nauyi ta hanyar kiyaye iyalinsu da kuma daukaka da kare mutuncinsu da kimarsu da kuma tanadar duk wasu ababen da za su tabbatar da nasararsu. Muna kara jaddada matsayarmu ta yin inkarin duk wani yunkuri na wajen sarayar da kima ko mutunci na iyali.

11. Matsayin Mace A Musulunci

Mace Musulma tana fuskantar zalunci da cuzgunawa daga bangarori biyu da suke da ra'ayin rikau da kuma tsanantawa. Na farko dai shi ne wuce gona da iri wanda almaniyyawa wato 'yan duniya zalla (*secularists*) suke yi wajen lalata sha'anin mace Musulma da yunkurin nisantar da ita daga addininta da mutuncinta da kebance-kebancenta da tsarin da Allah ya halicce ta a kai.

Na biyu kuma shi ne ra'ayin masu wuce gona da iri na addini wanda kan sanya a mayar da mace Musulma koma baya ta hanyar daskarar da matsayinta da kuntata lamarinta da hana ta bayar da gudunmawarta a rayuwa. Masu irin wannan ra'ayi ba makawa ababen zargi ne ko da kuwa niyyarsu mai kyau ce. Saboda rashin kyakkyawan tushe na fahimtar addini, ko yaushe irin wadannan mutane suna yi wa mace wani irin kallo mai cike da shakku da kokwanto da raini. Duk irin wadannan ra'ayoyi da tunane-tunane sun samo asali ne daga jahiltar hakkoƙin mata da matsayinsu a Musulunci sai kuma tasirin al-ada da gargajiya wanda ya yi katutu a tunanin mutane shekaru aru- aru kuma a ka mayar da hakan ya zama addini duk da Musulunci ya yi hannun riga da hakan.

Ya zama dole a kan Musulmi musamman masu aiyukan Da'awa su aminta da mace, su yi mata adalci tare da share mata fage domin ta isu zuwa ga matsayin da Allah ya bata a rayuwa, har da harkoki da su ka shafi Da'awa. Yin hakan yana da fa'idoji da yawa wadanda su ka hada da fitowa tare da tabbatar da adalci wanda babban ginshiki ne a Musulunci. Daga cikin fa'idojin akwai amfanuwar al'umma da irin basirar da ƙoƙarin mace a kan aikin Da'awa musamman a bangarorin da mace ta ke sama da namiji, sai kuma ba ta damar fadaka da farkawa daga

irin yunkurin da wasu suke yi na yaudararta da rudarta da sunan kwato mata ‘yanci tare da fakewa da irin zalunci da cuzgunawa da a ke mata. Hakika Musulunci shi ne addinin da ya kwatowa mace ‘yancinta kamar yadda ya kamata, kuma ya kiyaye mata hakƙoƙinta da ‘yancinta da tsarin da Allah ya halicce ta da kebance-kebancenta kuma ya sanya ta a matsayin rabin al’umma kuma shakikiyar namiji wadda ta ke shirya al’umma.

12. ‘Yanci A Musulunci

Yana da kyau masu yin Da’awa su yi amfani da ‘yanci gwargwado yadda dokar gurin da suke ta ba da dama. Hakan yana nuni da cewa wauta ce su yi amfani da ‘yanci sake ba kaidi. Addininmu na Musulunci a koda yaushe yana nuna muhimmancin ‘yanci, shi ya sa ma ya hana tilastawa mutane shiga addinin Musulunci. Har gobe al’ummarmu ta Musulmai muna alfahari da maganar babban jagora kuma halifan Manzon Allah (SAW) wato Umar dan Khaddab in da ake cewa, *“yaushe ne ku ka mayar da mutane bayi alhali iyayensu sun haife su a matsayin ‘ya’ya!”*. Saboda haka, matuƙar aka samu ‘yanci na gudanar da Da’awa da sauran aiyuka, ko shakka babu Da’awa za ta yi fintikau saboda isar da gaskiya da aikin Da’awa ake kunshe da shi, da kuma irin abin da ya tabbata a zukatansu na al’adun Musulunci da su ka gada. Hakan kuwa ya sha bambam da wasunsu masu kira zuwa ga wani addini ba Musulunci ba saboda kasancewarsu suna kira ne zuwa ga bata da karya da kuma nesa da zukatansu su ka yi daga al’adun Musulunci.

13. Hakokin Dan Adam A Musulunci

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۗ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقْوَىٰ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾﴾
الحجرات: ١٣

Allah SWT) yana cewa:

Ma'anar ayar:

“Ya ku mutane! Lalle ne Mu, Mun halicce ku daga namiji da mace, kuma Muka sanya ku dangogi da kabiloli, domin ku san juna. Lalle mafificinku daraja a wurin Allah, (shi ne) wanda yake mafificinku a takawa. Lalle ne, Allah Masani ne, Mai kididdigewa”
(Suratul Hujurat: 13).

Hakifa mun yi Imani cewa addinin Musulunci shi ya fara kira zuwa ga kare hakokin dan Adam kuma shi ne addinin da ya ba wa dan Adam dukkanin hakokinsa tun daga kan ‘yanci na yin addinin da yake so da kare alfarfar mutuntaka balle kuma ‘yancin neman ilimi da aure da zaman lafiya da neman arziki da daidaito da ‘yancin mallakar abin duniya da dai sauransu. Duk wadannan sun samo asali ne daga irin duba da Musulunci yake yi wa dan Adam a matsayinsa na mai mutunci da kima kuma shi ne halitta mafi daraja a cikin talikai kuma halifan Allah (SWT) a bayan kasa wanda Allah ya hore kuma ya sahare masa dukkan abubuwan da suke a bayan kasa.

14. ‘Yan Uwantakar Mutum Da Mutum A Musulunci

Har ila yau mun yi imani cewa dukkanin mutane ‘yan uwan juna ne waɗanda inuwar ɗan Adamtaka ta ke haɗasu. Allah (SWT) shi ne mahaliccinsu, kuma Annabi Adam shi ne mahaifinsu, Nana Hauwa’u ita ce mahaifiyarsu, kuma an haliƙƙe su ne daga turbaya kuma a cikinta za a binne su. Saboda haka mu ke kira ga dukkanin al’ummar Musulmi da ma waɗanda ba Musulmi ba da su bayar da haɗin kai wajen mayar da hankali akan abin da zai kawo amfani ga dukkanin jama’a. Daga cikin irin waɗannan abubuwa akwai tabbatar da zaman lafiya da bayar da ‘yanci da tsayar da adalci da yakar aiyukan barna da yaɗa ilimi da tarbiyyar yara da agazawa tsofaffi da kyautatawa maƙota da kiyaye muhalli da cika alƙawari da dai sauransu. Wataƙil muna iya cewa mafi girman hujja da ta ke karfafa wannan faƙimtar ita ce abin da ya inganta a haɗisi lokacin da Annabi (SAW) ya yi huɗubarsa ta bankwana in da yake cewa, “ya ku mutane! Haƙiƙa Ubangijinku ɗaya ne, kuma mahaifinku ɗaya ne. Dukkanku daga Adam ku ke, shi kuwa Adam daga turbaya yake. Wanda ya fi girma a cikinku shi ne mafi jin tsoron Allah a cikinku. Babu wata falala ga balarabe sama da ba’ajame sai dai da taƙawa. To ku saurara; shin na isar? Ya Allah ka shaida” (Muslim).

15. Dangantuwa Zuwa Ga Inda Mai Da’awa Yake

Akwai buƙatar masu yin Da’awa da su zamto masu kwaɗayin kiyaye alƙarƙarfi da suke ciki tare da yin koƙari wajen wanzar da zaman lafiya a ƙasar da kuma faɗan ƙasar ta cimma nasara a kan buƙatunta na alheri da ganin an samu al’umma masu tasowa ta gari. Ko shakka ba bu akwai alaƙa mai karfi tsakanin dangantuwa zuwa ga

yanki ko muhalli da kuma nau'in mutanen da mutum ya samu kansa a ciki da kuma dangantuwa zuwa ga addini. Wannan alaƙa ce wadda kowanne ɓangare ke tallafar juna ba wai kishiyanta da cin karo da juna ba.

GABAR MAGANA TA UKU:
Alaka Tsakanin Masu Da'awa A Matakin Daidaike
Da Kuma Cibiyoyi

16. Cikar Aikin Da'awa

Abin da ya kamata a aikin Da'awa shi ne kowace cibiya ta tsaya da kafarta, idan haka ya gagara sai cibiyoyi su yi hadaka, idan hakan shi ma ya gagara sai kowa ya yi aikinsa gwargwadon hali, amma tare da mutuntawa da girmama juna. Abin da ya yi kasa da haka kuwa zai iya kaiwa ga barna da rashin nasara.

17. Girmama Fannin Da Kowa Ya Kware A Kansa

Ya zama dole mu rika tambayar malamai da masana a kan hukunce-hukuncen Musulunci da mas'alolin Shari'a, kuma mu rika komawa da tuntubar wadanda suka kware a kowanne fanni na rayuwa lokacin da za mu yi wani abu da ya shafi fannin na su. Zai iya yiwuwa ace malam wane malamin Da'awa ne tsayayye kuma wanda ya yi shuhura a harkokin Da'awa, amma ba lallai ya cancanci bayar da fatawa ba. A kan kuma iya samun bujimin malami wanda ya cancanci ya bayar da fatawa amma kuma ba shi da kwarewa a wajen gudanar da shugabanci komai kankantarsa (wato shugabancin). Haka abin yake a sauran bangarori narayuwa.

18. Zaben Bigire Mai Kyau

Yana da kyau mai aikin Da'awa ya duba kuma ya zaɓi bigiren da ya dace ta fuskar wuri da kuma lokaci, ta yadda za a samu gagarumar fa'ida a cikin Da'awa. Saboda haka ya kamata ya nemi shawarar mutane masu kima da

kuma cikas hankali wafanda za su gaya masa abin da ya dace. Ta haka ne zai gujewa aukawa son zuciya ko ya sani ko bai sani ba.

A hadisai da dama Manzon Allah (SAW) ya siffanta da yawa daga cikin Sahabbansa da wasu siffofi wafanda kowanensu ya sha bamban da sauran. Ya zo a cikin littafin Sahih Muslim cewa Manzon Allah (SAW) ya ce, “ku riki Alkur’ani daga gurin mutane huɗu; ɗan Umm Abd, wato Abdullahi ɗan Mas’udu da Mu’azu ɗan Jabal da Ubayyu ɗan Ka’ab da kuma Salim (wato) maulan Abu Huzaifa”.

Haka kuma Annabi (SAW) ya faɗa a sha’anin Khalid ɗan Walid, “madalla da Khalid ɗan Walid, takobi daga cikin takubban Allah”, (Tirmizi ne ya rawaito shi). A wani gurin kuma, Annabi (SAW) ya ce, “wanda ya fi kowa jin kai a cikin al’ummata shi ne Abubakar, kuma wanda ya fi su tsanani a kan sha’anin Allah shi ne Umar, kuma wanda ya fi su kunya shi ne Usman, wanda ya fi su sanin halal da haram shi ne Mu’azu ɗan Jabal, kuma wanda ya fi su sanin sha’anin gado shi ne Zaid ɗan Sabit, kuma mafi karatu (na Alkur’ani) a cikinsu shi ne Ubayyu ɗan Ka’ab, kuma kowace al’umma tana da amintacce, amintaccen wannan al’umma shi ne Abu Ubaida ɗan al-Jarrah”, (Tirmizi ne ya rawaito).

Abin lura a nan shi ne duk da yake wafannan Sahabbai duk zaɓaɓɓu ne masu girma, kowannensu yana da wata falala wadda ya ɗara sauran da ita.

19. Tarayya Ta Gari

Abu ne mai wahala a ce masu aikin Da’awa su zama zibi guda ba tare da sofane ba. Dole a samu bambanci – babba ko karami – a wajen manufa da hanyoyi

da kuma abubuwan da su ka fi mayar da hankali a kansu. Sai dai kuma idan a ka yi duba na tsanaki dole a samu cewa akwai manya-manyan jigogin da masu Da'awa su ka yi musharaka a junansu kamar su akida da ibada da ta'ada da mu'amala. Illa iyaka ko yaushe wutar rikici da husuma ita a ka fi rurawa shi ya sa a ke mantawa da wafancan abubuwan saboda a kullum ana kambama ababen da a ka yi sabani a kansu, ana kau da kai daga abubuwan da babu sabani a kansu. Saboda haka yana da kyau a samar da hanya farara da za ta sa a gane nahiyoyin da a ka yi musharaka kuma a ka yi ittifaƙi a kansu. Kuma wajibi ne ga dukkan bangaroririn masu Da'awa su san wafannan abubuwa kuma su rungume su, su yi aiki da su kuma su fadafa su ta yadda hakan zai ba da gagarumar fa'ida.

20. Tunani Bai Daya

Daga cikin dalilan da suke jawo rarrabuwar kai tsakanin masu aikin Da'awa a Musulunci akwai rashin kowanne irin gwargwado ko da mafi faranci ne na haɗuwar tunani a tsakaninsu. Wannan ya haifar da sabani wajen cimma gacin da a ke so a kai da hanyoyin da a ke bi da kuma abubuwan da ya kamata a fi ba wa muhimmanci, baya ga fauracewa juna ko ma gaba da kiyayya da hakan kan haifar.

Saboda haka ya zama wajibi a baiwa mas'alar haɗin kan tunani muhimmanci sosai a tsakanin jama'a musamman masu Da'awa. Yin haka kuwa zai tabbata ne ta hanyar yada ingantacciyar fahimta ta Musulunci kamar yadda Alkur'ani da Sunnah su ka zo da ita baya ga ruhi da shu'uri na adalci da taimakon juna da kau-da-kai da 'yan uwantaka da sanin abin da ya fi muhimmanci da fwarewa

a harkar da ta shafi tattaunawa (hiwar) da sanin ladubban sabani da kuma karfafa janibin gamewar Musulunci ga komai da dacewarsa da kowane zamani da kuma guri.

Daga cikin abin da zai taimaka wajen yin haka akwai zabo rubuce-rubuce masu kyau da a ka yi a wannan fagen waƙanda za su dace da abin da a ke so a cimma kuma ayi kofari su isa zuwa ga masu aikin Da'awa da matasa. Daga nan kuma sai a rika yin bitarsu lokaci zuwa lokaci kamar yadda a ke yi wa manhaja da tsarin koyar da ita a makarantu da suke farkashin ma'aikatun ilimi.

21. Matsayarmu A Kan Kungiyoyin Musulunci

Mun yi imani cewa kungiyoyi da kwamitoci da ma sauran yunkuri na masu Da'awa suna dangantuwa zuwa ga Musulunci, sai - dai amma ba su ne kaƙai Musulmi ba. Daraja da fimar kowace daga cikinsu tana tabbata ne gwargwadon yadda ta kasance faɗakakkiya da kuma yadda ta ke kofarin zartar da abubuwan da ta yi nufi.

22. Aikin Da'awa A Hukumance Da Kuma Na Sa Kai

Aikin Da'awa a hukumance shi ne wanda hukumomi da cibiyoyi da sassa waƙanda suke a farkashin gwamnati suke gudanarwa. Shi kuwa aikin Da'awa na sa kai shi ne wanda ɓangarori ko cibiyoyi ko sassa ko ma ɗaiɗaikun mutane waƙanda ba a farkashin gwamnati suke gudanarwa ba.

An saba a al'adance ana samun sabani ko munana zato ko zarge-zarge ko ma rashin jituwa a tsakaninsu. Domin yin nazarin yadda za a magance wannan matsalar, yana da kyau mu yi duba zuwa ga wasu abubuwa guda biyu masu muhimmanci.

Na farko dai ba zai yiwu ba a ce wani ɓangare shi

kadai shi ne a kan kuskure gaba daya ko kuma a ce gaba daya a kan daidai ya ke. Dole a kowane bangare a samu wani sofane na daidai da kuma kuskure.

Abu na biyu yanayin yau da gobe kan iya sawa a samu sauyi ta yadda mai yin aikin Da'awa na sa kai zai iya zamtowa a farkashin hukuma ko kuma mai yin a farkashin hukuma ya dawo na sa kai.

Abin da a ke bukata kawai shi ne dukkan bangarorin su yi namijin kofari wajen gina aminci da fahimtar juna da yi wa juna uzuri, kuma su yi hakan cikin hikima da ikhlasi saboda aikin Da'awa yana kan kowa. Ta haka ne za a samu fa'idoji masu dimbin yawa wadanda kuma idan a ka rasa wadancan abubuwa duka masu yin Da'awa kama daga wadanda suke yi a hukumance zuwa masu yi na sa kai za su sami kansu cikin matsaloli da wahalhalu masu wahalar magancewa.

Saboda haka ba karamar matsala ba ce sai dai kuma maganceta ba abu ne marar yiwuwa ba, amma dai saboda muhimmancinta, ana bukatar bayar da madaukakiyar himma da kuma kofari wajen maganceta.

23. Aikin Da'awa A Matakin Cibiyoyi

Mun yi amanna cewa aikin Da'awa a fungiyance wato farkashin cibiyoyi wanda zai kofarin kiyaye ta'adu na Musulunci kuma ya kasance fitilar haskakawarsa ita ce Musulunci shi ne mafi alfanu ga al'ummar Musulmi, kuma mafi wanzuwa sama da aiki na daidai, duk da kowane yana cike da alheri. Muna da yakinin cewa aikin Da'awa a fungiyance ya fi bayar da dama da iko na yin nazari da gyare-gyare da gyacce-gyacce da kuma kawo sababbin hanyoyin ci gaba da kuma dorewa sama da aikin Da'awa a matakin daidai.

24. Cusawa Masu Da'awa Ruhin Aikin Gayya

Muna kwadaitar da cusawa masu Da'awa ruhin aikin gayya. Hakan zai bayar da dama wajen girmama wadanda su ka yi fice a harkar kuma ya karfafa gogayya da zaburar da masu tasowa. Ta haka ne za mu kuma fa'idantu da hikimar mai yawan shekaru wato dattijo mu kuma amfanu da jarumta da hamasar matasa. Har ila yau kuma ta haka ne za a samu tabbatuwar maslaha ta al'umma bakidaya sama da ta mutane takaitattu da kuma yin dace a kan hanyoyin magance matsaloli da sabani bisa doron Shari'a da kuma yada ruhin adalci da nagarta a yayin gudanar da abubuwan da su ka shafi kashe kudace.

25. Yin Shawara

Allah (SWT) ya ce:

﴿وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ﴾ الشورى: ٣٨

Ma'anar ayar:

"Kuma al'amarinsu shawara ce a tsakaninsu"
(Suratushura: 38).

Kuma yace: -

﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ آل عمران: ١٥٩

Ma'anar ayar:

"Kuma ka shawarce su a cikin alamura"
(Suratu Ali Imran: 159).

Wannan ya sa mu ke kira zuwa ga masu yin Da'awa da su rungumi yin shawara a tsakaninsu da zaburar da juna da fito da sababbin hanyoyi da kuma girmama ra'ayoyin da a ka yi sabani ko dace a kansu. Dole

mu ba wa kowane mutum dama ta ‘yancin yin tunani da kuma bayyana ra’ayi wanda daga karshe kowa zai gamsu kuma ya yi aiki da matsaya da a ka cimma matuƙar ba ta saba da Shari’ar Musulunci ba.

Domin samun katari da dacewa ta yadda zai samu karɓuwa, dole a riƙa cimma matsaya bisa ga ginshikai da dokokin da a ka gindaya ko aka tsara, kuma hakan ya sa bayanan da ya kamata a lazimta su zama cikƙaku kuma tattaunawa da shawarwari da za a yi su kasance cikin gaskiya da aminci da kuma lazimtar jigon tattaunawar.

26. Bin Matakan Lumana Da Zaman Lafiya

Yana da kyau masu yin Da’awa su yi amfani da salo da hanyoyi na hikima, waɗanda za su fito da bayanai ƙarara a fili da za su zama madubin da za su riƙe don samun sauƙin tattaunawa da warware matsalolin da suka shafi aikin Da’awa cikin aminci da yarda da kuma ƙauna. Yin hakan zai kore son kai da bambance-bambance da fitinu da rashin jituwa kuma ya yi maganin gazawa da daskararren tunani, kuma ya ba da damar sabunta tunani da ƙirƙiro hanyoyi. Har ila yau yin hakan zai ƙara ba da damar alaƙa tsakanin dattijai da matasa da taimakawa wajen horar da adadin matasa mai yawa a kan sha’anin jagoranci kuma ya ƙara nuna irin nau’antuwar masu yin aikin sannan ya ƙarfafa tare da sanyawa a d̄auki ayyukan Da’awa na ƙungiyance da muhimmanci.

27. Bambancin Zamanin Da Da Yanzu

Wajibi ne mu nuna soyayya ga malamai da masu Da’awa da kuma masu yunƙurin kawo gyara a cikin al’umma a da da yanzu, kuma mu yi musu addu’a mu yi koyi da su. Amma dai baya halatta mu mayar da su

ma'asumai kamar yadda bai halatta mu rifa ciro gogayyarsu da al'amura kwabo da kwabo ta yadda hakan zai sa mu manta da kebance-kebancenmu wanda ya kamata mu lura da guri da lokaci da kuma yanayin da mu ke ciki, sannan mu yi yunkurin yin ijthadi kamar yadda magabata suke yi, kuma mu farka kamar yadda su ka farka.

28. Tsakankantawa Wajen Girmamawa

Yana daga cikin dabi'a da kuma ta'ada mai amfani cewa Musulmi ya kaunaci jagoransa a fagen Da'awa ko malaminsa da yake koyar da shi ko kuma limaminsa a masallaci. Sai dai kuma amma bai kamata wannan soyayyar ta wuce misali ba. Ma'abota addinan da su ka gabata sun bata ne saboda wuce gona da iri da suke yi wajen daukaka Annabawansu da masu nagarta a cikinsu, ta yadda har suke jibanta lamarinsu gare su ba Allah ba, farshe kuma suka tuke da yin shirka bayan a da suna da Tauhidi. Daga cikin irin cututtukan da suka yadu a tsakanin Musulmi a – gama gari da masu Da'awa akwai wuce gona da iri wajen damfaruwa da gargajiya, suka mayar da iyaye da kakanni wani ma'aunin tantancewa tsakanin gaskiya da farya da kuma tsakanin daidai da kuskure, kai ka ce magabatan na su ma'asumai ne wadanda ba sa yin laifi ko kuskure, sun manta da ka'idar da take cewa, “ana fahimtar mutane da gaskiyar da suka rife ba wai a gane gaskiya da irin mutanen da suka rife ba”.

Wannan wuce gona da irin koda yausha shi yake kawo sabani a cikin al'ummar Musulmi da yaduwar kiyayya a tsakanin cibiyoyi da kungiyoyin masu Da'awa.

Mafita dai ita ce ba laifi mutane su so magabatansu

da ba tare da wuce gona da iri ba kuma su dauke su a matsayin mutane waɗanda ka iya yin daidai ko kuskure. Saboda haka za a kaunace su kuma a girmama su gwargwaadon gaskiyarsu da kuma dacewarsu a lamura. Shi dai Musulmi a koyaushe mai neman gaskiya ne alhali su kuma hanyoyi da salo kan iya sauyawa a lokacin da babbar manufar ke wanzuwa ba tare da gushewa.

29. Maraba Da Bakon Ra'ayi

Hakika a matsayinmu na Musulmai mun yadda cewa addninin Musulunci ya isa da mu. Saboda haka bai kamata mu samu wani kunci a zukananmu a dalilin fokarin da wasu suke yi saboda shi (wato Musulunci) ba, ko da kuwa suna da salo da ijthadi da ya saba da ra'ayinmu. Bari ma dai, ya zama wajibi mu yi farin ciki da haka tun da dai da namu fokarin da nasu duk wajen hidimar addini ne. shi ya sa ya kamata mu so su, kuma mu darajta fokarinsu kuma mu kyautata mu'amalarmu da su tare da yin haɗin gwiwa tare da su wajen cimma manufofinmu. Wajibi ne a kanmu mu yi fokarin amfanuwa da yunkurin kowane irin mutum ko wata funkciya komai karancinsa ko gazawa a tare da su ko wani kuskure. Dole ne mu riƙa yin hanzari ga mutanen kirki ko da mun yi sabani bisa ga ka'idar nan mai cewa "mu yi taimakekeniya a kan abin da muka haɗu a kansa, kuma mu yi wa juna uzuri a kan abun da muka yi sabani a cikinsa", kamar dai yadda bujimi kuma shahararren malamin nan Muhammad Rashid Ridha ya sha nanatawa.

30. Ba Mu Kadai Ne Masu Gaskiya Ba

Muna kara jaddada matsayarmu da fito da ita fili karara cewa ba ma iƙirarin cewa mu kadai muke riƙe da

daidai kuma muna fadakar da sauran ‘yan uwa wajen afkawa cikin wannan rami na wahami ba. Muna da yaƙini a kan ingancin manufofinmu da hanyoyin da muke bi, sai dai duk da haka ba ma iƙirarin kubutarsu daga kowace irin gazawa ko kuskure. Bugu da fari kuma muna maraba da duk wanda zai nuna mana gazawarmu ko kuskurenmu don mu gyara kamar yadda muke girmama manufofi da hanyoyin da wasunmu suke bi.

Babban abin da ake nema daga gurinmu gabaɗaya shi ne mu tsantsanta niyyarmu zuwa ga Allah (SWT) kuma mu riƙa kirdadon samun katari da dacewa, mu yi ado da ƙoƙarin fito da sababbin hanyoyi kuma mu tabbatar da kuskurenmu idan ya bayyana gare mu a fili, kuma mu yi farin ciki idan daidai ya bayyana daga wani ɓangaren tare da yin murna da shi.

Daga cikin hanyoyin da za su tabbatar da haka akwai gayyatar juna da kuma musayar gogayya, wanda hakan abu ne mai matuƙar muhimmanci wajen tarawa mai aikin Da’awa nau’o’ in ilimi da kuma saba masa da karɓar shawara da bayar da ita tun da dai babu wanda yake sama da karɓar shawara da nasiha kamar yadda babu wanda za a ce komai da yake yi daidai ne a yayin da kuma duk sauran za a ce komai suka yi kuskure ne.

GABAR MAGANA TA HU'DU:

Cancanta Da Kuma Cigaba A Harkokin Da'awa

31. Tantance Manufofi

Kasancewar kowane aikin Da'awa yana da manufofi da yake so ya cimma, iyakance manufofi abu ne mai matuƙar muhimmanci. Saboda haka ya kamata masu yin aikin Da'awa su dukufa wajen iyakancewa da rubuta abubuwan da suke buƙata, kuma su fitar da su filla-ƙilla ta yadda za a gane su a fili da ingancinsu da gwargwadon buƙatuwa zuwa gare su da kuma ikon da a ke da shi wajen cimma manufofin. Haka duk wanda ya cudanya tsakanin burika masu kyau amma masu wahala da kuma abubuwan da yanzu a ke cikinsu, to ba makawa akwai alamun rashin cin nasara sama da alamun samun nasara, za kuma a iya tufewa zuwa ga halaka.

Daga cikin mafi kakkausan suka da ake yi wa masu aikin Da'awa shi ne cewa mafiya yawansu sun san abin da ba sa buƙata amma kuma ba su san haƙifanin abin da suke buƙata ba. A lokacin da a ka ce aikin Da'awa ya ginu ne a kan manufofi na kuskure ko kuma ingantattun manufofi amma waɗanda ba zai yiwu a cimma su ba, to lallai mutum na ƙwarar kansa ne domin yana ƙofarin riskar ƙawalwalniya ne. Niyya mai kyau kaɗai ba ta wadarwa tun da ita matsayin rabin abin da a ke nema ce sauran rabin shi ne dacewa da kuma samun katari.

Wajibi ne masu aikin Da'awa su fahimci kansu da kyau kuma su san abin da suke buƙata, sannan su iyakance jadawali da tsare-tsarensu. Ta haka ne za su yi wa kansu adalci tare da yin gaskiya ga waɗanda suke kira, in ba haka ba kuma za a samu babbar matsala.

32. Tsinkayen Gaba

Yau da gobe kullum lokaci wucewa yake yi kamar yadda Allah (SWT) ya tsara. Saboda haka yana da kyau a rika lura da abubuwan da suka faru a cikin aikin Da'awa ta yadda za a kyautata halin da a ke ciki a yanzu, kuma a yi tanadi don gaba. Hakan kuma zai sa a rika bibiyar matakan cin nasara gwargwadon iko, sannan a barwa Allah kuma a dogara da shi wajen tabbatar da nasarar matakan.

Saboda haka dole ne a rika tsinkayen me zai faru a nan gaba kuma a yi tanadi, domin hakan shi ne yake alamtar da yin nasara da dacewa. Idan mai aikin Da'awa ya yi haka to da ma abin da a ke so kenan. Idan bai yi ba to za a zo lokacin da amfaninsa zai dakata, kuma ya zama labari duk da irin kofari da gudunmawa da ya bayar a harkar, yau da kullum ta sa a manta da shi.

Musulunci addini ne mai tsinkayen gaba, kuma za mu iya fahimtar muhimman abubuwa kamar kiran da yake yi mana kullum zuwa ga lura da lamarin Allah (SWT) da yin tanadi don ranar gobe kiyama saboda ita ce ingantacciyar rayuwa a nan gaba. Kowa a cikinmu ya san tarihin Annabi Yusuf (AS) yayin da ya ceto kasar Misra daga fari da yunwa da su ka yi cikin bakafen shekaru ta hanyar tsare-tsare masu kyau da dorewa. Shi ma Annabi Muhammad (SAW) ya ba da muhimmanci sosai wajen yin tsare-tsare domin a ba da muhimmanci a dukkan lamura wafanda suke da amfani a rayuwa. Akwai misali a cikin yin Hijira zuwa Habasha, da Hijirah zuwa Madinah, da kuma yarjejeniya zaman lafiya da ya kulla da al'ummar Yahudawa, da sumame da ya rika aikawa, da yakofin da ya jagoranta, da wasifun da ya rika turawa, da kuma sanin da ya yi wa al'amuran cikin gida, da sauran bangarorin

duniya, da kididdigewarsa ta adadin Musulmai a Madinah, da sauran abubuwa waƙaƙanda Sirar Manzon Allah (SAW) ta ke cike da su.

33. Ci Gaba Mai Amfani

Mun gamsu da muhimmancin samar da sababbin abubuwa masu ɗorewa tare da girmama abubuwan da suke tabbatattu waƙaƙanda ba a taƙa su. Ta haka ne za a samu damar haɗa abu mai kyau daɗaɗɗe da kuma sabo mai amfani, kuma har ila yau ta haka ne za a samu tabbatuwar tafiya da zamani da sanin matsalolinsa. Wannan shi ne zai ba mu karsashi da wanji ya kuma kare mu daga gazawa da rashin ci gaba da kuma rashin sa wa a dama da mu.

Saboda haka ya kamata lokaci zuwa lokaci masu aikin Da'awa su rika yin waiwaye domin yi wa tafiyar ado a dukkan lamuran da suka shafi aikin Da'awa kama daga jigonsa da turakunsa da tsare-tsarensa, da kuma jagorancinsa. Sannan a auna hakan bisa ma'aunin sakamakon da a ka samu; kuskure ne ko dai-dai, gazawa ce ko kuwa himma da kofari, abu mai yiwuwa da kuma mara yiwuwa, da abubuwan da suke canzawa a matakin cikin gida da kuma matakin duniya. A haka zai fahimci abin da ya kamata ya gyatta da wanda zai jefar, da wanda zai kara da wanda zai daga sama ko ya ajiye kasa. Yana da kyau ya bayyana kalubalen da ya fuskanta don 'yan baya su kaurace masa, kamar yadda ya kamata ya tsinkayi wasu sababbin fagagen don aiwatar da aiyyukansa. Idan ya iya yin haka, to haƙiƙa ya nuna wa duniya cewa yana da kaimin da zai iya ci gaba mai ɗorewa. Wannan kuwa bushara ce mai kyau. Idan kuwa bai iya yin haka ba to zai toshe wa kansa hanyar ci gaba, kuma ya shantake. Babu

makawa wannan alama ce da za ta haifar da munanan sakamako.

34. Wadatuwa Da Abin Da Ya Samu

Muna kira da a rika samun tabbatuwar ikon gudanar da Da'awa da kuma dogaro da irin fokarin da a ke da shi gwargwadon iko. Dalili kuwa shi ne aiyukan alheri na neman lada sukan iya zama tushensu ba mai dorewa ko tabbatuwa ba ne. Saboda haka ya kamata a kakkafa cibiyoyi na wakafi waƙanda za su dace da iko da kuma sarari na masu aikin Da'awa.

35. Misali Abin Koyi

Ya kamata dukkanin cibiyoyin Da'awa su zama kyakkyawan misali kuma abin koyi ga masu Da'awa cikin manufofinta da jigonta da hanyoyin gudanarwarta da kuma tsare-tsarenta don samar da sakamako mai kyau a harkar Da'awa wadda za ta sanya sauran su rika farin ciki tare da fokarin yin koyi da su.

36. Da'awa Matsayi Ce

Aikin Da'awa yana daga cikin muhimman aiyuka a rayuwa saboda shi ne abun da Annabawa da Manzanni (A.S) suka tafi a kai.

Abu ne da aka saba a al'ada a rika so da kuma girmama duk wanda ya siffantu da harkar Da'awa, kuma ya zama yana da matsayi na musamman a cikin al'umma. Yana da kyau duk wanda yake aikin Allah kada ya mayar da samun gurbi da matsayi shi ne babbar manufarsa. Kamata ya yi ya mayar da yardar Allah ita ce hadafinsa. Idan a cikin yin hakan Allah ya sa ya samu wani matsayi ko dāukaka ba tare da ya nema ko ya yi kwadāyin samu

ba, sai ya godewa Allah a kan haka kuma ya yi fatan zama mafi alheri a kan wannan matsayi tare da yin mu'amala da mutane cikin soyayya da kyautatawa da tawalu'u gare su da ba da himma cikin hidimta musu da kuma gujewa abin hannunsu.

Lallai ne ya dauki wannan a matsayin wani nauyi da hakki ba wai hanyar daukaka ko ado ba, kuma ya dauke shi a matsayin bashin da yake kan wuyansa ba wai hanyar tara abin duniya ba.

A daidai wannan gabar yana da kyau a tuna cewa kamewa da tawalu'u ba sa nufin gujewa karbar matsayi kwata-kwata saboda hakan ya ci karo da Sunnar Allah (SWT) wajen halifantar da dan Adam a cikin duniya da rayata. Akwai izna da abin da ya samu matsayi na shugabanci mai girma wanda a dalilinta ne ya samu damar amfanar da al'umma ta hanyar mafarke-mafarke masu girma waɗanda suka taimaka wajen samar da tsari mai kyau wajen gudanar da rayuwar al'umma cikin adalci da aminci.

Duk wanda yake da wata gogayya ko kwarewa a wani fanni wajen hidimtawa al'ummarsa da sauran 'yan Adam gaba ɗaya, yana da kyau ya bayyana hakan, alhali kuma niyyarsa ita za ta sa a karbi na sa kamar yadda hadisin Manzon Allah (SAW) ya nuna inda yake cewa: -

"إنما الأعمال بالنيات وإنما لكل امرئ ما نوى، فمن كانت هجرته إلى الله ورسوله، فهجرته إلى الله ورسوله، ومن كانت هجرته لدنيا يصيبها أو امرأة ينكحها، فهجرته إلى ما هاجر إليه."

“Hakika aiyuka suna ta'allake da niyya kuma kowane mutum zai samu abin da ya niyyata. Wanda Hijirarsa ta kasance izuwa ga Allah da ManzonSa, to Hijirarsa tana isuwa zuwa ga Allah

da ManzonSa. Wanda kuma Hijirarsa ta kasance don duniya da zai samu ko kuma wata mata da zai aura, to Hijirarsa tana ga abin da ya yi Hijira dominsa” (Bukhari ne ya rawaito).

37. Gabatar Da Cancanta

Daga cikin abubuwan da ya kamata ga masu aikin Da’awa su kula da shi akwai gabatar da waɗanda suka fi kwarewa tare da basu muhimmanci bayan an tantance su kuma an tabbatar da kwarewa da ingancinsu.

Sai dai abin takaici da yawa daga cikin masu aikin Da’awa ba sa lura ko daɓɓaka hakan. Sai ka ga sun kaddamar da wani mai Da’awa saboda yana da fasahar fatar baki, ko kuma a gabatar da wani saboda yana da alfarma da alaƙoƙi ko kuma a gabatar da wani don shi ɗan dangi ne.

A kan gane cancanta ne ta wasu hanyoyi da ma’auni wanda mafi girma a cikinsu shi ne Shari’ar Musulunci, tun da kowa a cikin al’umma ya gamsu cewa ita ce mafi girma a cikin rayuwar al’umma. Abu na gaba shi ne taƙawa (tsoron Allah) da ilimi da iko da dai sauransu. Bayan waɗannan abubuwa, ɗabi’ar mai Da’awa ita za ta sa ya yi fice a cikin aikin.

38. Dabi’un Da Suka Wajaba A Lazimce Su

Dole ne kowane jigo daga cikin masu ruwa da tsaki a harkar Da’awa - daɗaɗaɗansu da kuma jagororinsu – ya kasance kyakkyawan misali abin koyi wajen dacewa da kyan niyya da gaskiya da himma cikin shirye-shiryensa da tsare-tsarensa da salonsa da halayensa. Hakan zai sa ya zama jagora wanda wasu suke koyi da shi suna girmamawa tare da fayatuwa da shi. Matuƙar a ka rasa

wani gwargwado na wadancan siffofi a tare da mai Da'awa, to hakura da shi shi ne ya fi alheri saboda ba abin da zai amfanar sai ma dai ya cutar.

Hakika duk lokacin da aikin Da'awa ya wofinta da cikakkun siffofi da halaye na addini wadanda saboda su ne a ke yin Da'awar kuma a farkashin inuwarsa da tsare-tsarensu ne ta ke gudana, to lallai an samu babban gibi wanda zai haifar da abin kunya da bala'i.

Lallai ne masu aikin Da'awa su tuna cewa: nuna kyakkyawan misali shi ne abin da ya fi komai muhimmanci, da sanya wa a yi nasara. Masu wa'azin Musulunci na farko sun yi amfani da hanyoyi iri-iri domin su isar da sakonsu, amma hanyar da ta fi ba su nasara ita ce kyakkyawan misali da suka nuna a aikace yadda Musulmi ya kamata ya kasance.

Saboda haka abu na farko da ya wajaba a kan masu Da'awa na yanzu shi ne a dinga ganin koyarwar Musulunci a rayuwarsu a aikace.

39. Raba Gari Da Narjisiyya (Son Zuciya)

A cikin irin tatsuniyoyi na al'ummar Girkawa wai akwai wani matashi kyakkyawa mai suna Naksus wanda ya je bakin wani tafki mai ruwa makil kuma tangararai, sai ya ga hoton fuskarsa a cikin ruwa kuma ya kayatu da ita har bai sani ba ya fada cikin tafkin, kuma da ke bai iya ruwa ba, ya yi ta fagam-fagam har ya mutu. Daga nan sai furen narjis ya fito a cikin ruwan, wanda daga nan ne a kan samo isdilahin da a ke cewa Narjisiyya kuma ya yadu a cikin jama'a. abin nufi a nan shi ne mutum ya rudu da kansa har ta kai hakan ya zama sababin halakarsa.

A yanzu haka a cikin masu Da'awa akwai wadanda za a iya musu lakabi da Narjisiyyawa wanda ya

kamata a tsarkake harkar Da'awa ta hanyar raba gari da su komai alfanun da a ke ganin suna da shi.

A nan ba muna cewa wai su gaba dayansu sharri ba ne, domin kuwa suna da janibai masu kyau da za a yaba musu, sai-dai amma suna yi wa Musulunci hidima ne a inda yin hakan bai ci karo da soye-soyen zuciyarsu ba. To a nan ne kuma suka raba gari da shi inda ma za su iya zama makiyansa tun da sun koma bayin son zuciyarsu. Saboda sun zama bama-bamai da a ka sa lokacin tashinsu wanda shigarsu aikin Da'awa kuskure ne babba, wanda kuma wanda ya fi kowa yin kuskure shi ne wanda ya ba su izni da shigowa.

40. Kula Da Abubuwa Masu Amfani

Muna kira zuwa ga masu yin Da'awa da su rika lura tare da mayar da hankali wajen abubuwa masu amfani, kuma su rika fata na gari tare da bushara da saukakawa, kamar yadda mu ke kira da a nisanci abubuwan da za su haifar da rashin amfani da canfe-canfe da tsaurarawa da kuma kokarin nesantar da mutane daga rahamar Allah ko ma addinin gaba daya.

41. Makewayaya Biyu A Rayuwar Musulmi

Musulmi yana da wasu makewayaya guda biyu a rayuwarsa. Makewayaya ta farko ita ce wadda yana da hannu dumu-dumu a ciki kuma zai iya yin tasiri a cikinta. Abin nufi a nan shi ne abun da yake da ikon ya samar da wani amfani ga kansa da ma waninsa kamar kula da lafiyarsa da neman halaliyarsa da yi wa makusantansa da abokansa hidima da yin Da'awa ga wafanda yake kewaye da su da farawa kansa fwarewa a sauran fannoni da tsayawa tsayin daka a kan lamarin iyalsinsa da sanin

dokoki da a ke aiki da su a garinsa da dai sauransu.

Makewayaya ta biyu ita ce wadda sai-dai kawai mutum ya nuna damuwarsa amma ba tare da ya yi tasiri a kanta ba cikin abubuwan da suka shafi cikin gida (wato kasarsa) da kuma waje kamar kasashen waje kamar mas'alar tashin farashin man fetur da sauyin yanayi da gurbatarsa da fari da dai sauransu.

Daga nan Musulmi mai hankali zai gane cewa ana buƙatarsa da ya mayar da hankali a kan makewayaya ta farko tun da yana da ikon ya yi tasiri a cikinta, kuma tana cikin abubuwan da Shari'a ta kallafa masa.

Saboda haka idan mutum ya yi fofarin fetare wannan to hakika ya aukawa abin tsoro, kuma ya bata lokacinsa a kan abin da zai ta bakanta masa rai alhali ba shi da ikon gyara shi. Daga nan kuma ba zai gushe ba yana cikin damuwa da raurawa da bakin ciki, wanda hakan zai iya sawa ma ya janye jiki daga abin da yana da ikon aiwatarwa, ya rika kirkiro wa kansa uzuri. Watakil ma a ji yana dorawa kaddara laifin abin da ya jawowa kansa. Masu hikima suna cewa mutanen da cin nasara a rayuwa su ne waƙanda suka fware wajen kirkiro hanyoyin warware matsaloli da kawo abubuwan da za a iya amfana da su fiye da waƙanda a ke da su. Su kuwa waƙanda ba su da fofari sun fware wajen kirkirar dalilai da za su hana su yin abu kuma su yi ta bayar da uzuri.

42. Nauyin Da ke Kan Dan Adam

Hakika Allah (SWT) ya yi alkawarin kare addininSa da kanSa, amma masu aikin Da'awa da dama suna yada wata magana wai ba su da ta cewa game da sakamakon fofarin da Da'awarsu ta haifar lokacin da a ka samu matsala. Ya kamata a sanya wa wannan lamari

linzami kar a barshi haka sake ba kaidi, domin zai iya haifar da babbar matsala kamar sa kowa ya daina yi wa kansa hisabi, da jin cewa ya yi kuskure da ma daidaita tsakanin wanda ya kyautata aikinsa da kuma wanda bai kyautata ba.

Ba makawa idan masu Da'awa su ka tsantsanta aikinsu tsakani da Allah kuma su ka yi kirdadon dacewa tare da yin kofari matuƙar iyawarsu, to sun zama ababen godewa tare da yin nasara kuma a yi musu uzuri, idan an samu matsala. To amma idan a ka rasa wadannan sharuƙa guda uku ko ma fiye da haka to ba makawa sai an samu matsala kuma su ya kamata a kama da laifi.

43. Nauyin Da Ke Kan Masu Da'awa

Masu yin Da'awa da dama suna yada wata magana cewa wai ba su da ta cewa game da sakamakon da kofarin Da'awarsu ya haifar lokacin da aka samu matsala. Ya kamata a sanya wa wannan lamari linzami kar a bar shi haka sake ba kaidi domin zai iya haifar da babbar matsala kamar sawa kowa ya dena yi wa kansa hisabi da jin cewa ya yi kuskure da ma daidaita tsakanin wanda ya kyautata aikinsa da kuma wanda bai kyautata ba.

Ba makawa idan masu Da'awa suka tsantsanta aikinsu tsakaninsu da Allah kuma suka yi kirdadon dacewa tare da yin kofari matuƙar iyawarsu, to sun zam ababen godewa tare da yin nasara kuma a yi musu uzuri a yayin da aka samu matsala. To amma idan aka rasa wadannan sharuƙa guda uku ko ma fiye da haka, to lallai ba makawa sai an samu matsala kuma su ya kamata a kama da laifi.

44. Muhimmancin Yi Wa Kai Hisabi

Hakika yi wa kai hisabi babban jigo ne wanda yake da asali a Musulunci wanda hakan wani babban mataki ne na ci gaba. Saboda haka ya kamata mu kwadaitar da jama'a a kansa kuma mu rungume shi hannu biyu-biyu. Yin haka zai tabbata ta hanyar fito da abubuwa a fili da bincikar kai da yawaita nazari kan abubuwa da naci wajen gyara al'amura ta yadda za mu sanbangaren da ya fi alfanu a cikin tafiyar don mu riƙe shi gam kuma mu ci gaba da yi, sannan mu san bangaren da ba shi da amfani don mu guje shi kuma mu kubuta, tun da dai kowane aiki na ɗan Adam zai iya yin kuskure kuma zai iya dacewa.

GABAR MAGANA TA BIYAR:

Fikihun Da'awa

45. Warware Matsaloli Ta Hanyar Nazari Da Bincike

Mun yi matuƙar imani kuma muna fara jaddadawa cewa Musulunci addini ne da ya dace da kowane zamani da kowane yanki na duniya, kuma sannan yana da ikon magance matsalolin da suke faruwa yau da kullum. Muna kira zuwa ga malaman addini da su fito tare da gabatarwa da duniya magungunan waɗannan matsaloli kamar yadda mu ke maraba da cibiyoyin bincike da nazari a mahangar addinin Musulunci.

Daga cikin irin waɗannan cibiyoyi akwai matattarar bincike a mahangar Musulunci ta kasar Misra wato *Mujamma'ul Buhusil Islamiyya* da sashen fikihu na Rabidatul Alamil Islami da Mujamma'ul Fikhil Islami ta Khardum da majalisin bincike da bada fatawa na kasashen Turai da *Majlisul Fikhil Islami* na Amurka ta Arewa da sauransu. Muna ganin cewa assasa waɗannan cibiyoyi wani mataki ne mai muhimmanci kuma muna fatan a tsara cibiyoyin yadda ya kamata ta yadda za a bunkasa fa'idar da a ke samu. Haka kuma muna burin a sanya kwararru a fannoni daban-daban cikin tsare-tsarensu domin haka ne zai karawa aiyukan na su karbuwa da kuma farin cimma nasara.

46. Fahimtar Fuskokin Da Ake Sabani A Cikinsu

A kullum Musulunci yana nuna muhimmancin haɗin kai kuma yana kwaɗaitarwa zuwa gare shi, kamar yadda yake tsawatarwa a kan rabuwar kai. Duk da haka Musulunci ya yarda da bambanci irin na ɗan Adamtaka wanda ba makawa sai an yi shi kamar dai yadda hakan shi

ne sunnar Allah (SWT) a cikin halittarsa.

Sabani kala biyu ne; sabani mai amfani da kuma mai cutarwa. Sabani mai amfani shi ne sabanin ra'ayi wanda yake fa'idantar da gogayya ta dan Adam kuma ya dace da tsarin dabi'arsa gwargwadon yadda Allah ya zartar a cikin hikimarSa. A cikin hikimarSa da mashi'ar Allah ne ya halicci mutane kuma ya sanya su mabanbanta a wajen tunani da fahimta da manhajoji na tunani kamar yadda su ka saba a dabi'a da launi da tsawo da fadī da zubi da dai sauransu.

To amma sabani mai cutarwa shi ne sabawa zukata wadda ayoyi masu girma a cikin Alkur'ani da hadisai da dama su ka zo don su hana. Daga ciki akwai fadin Allah (SWT):

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۗ وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ فُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾﴾
آل عمران: ١٠٣

Ma'anar ayar:

Kuma ku yi riƙo da igiyar Allah gaba ɗaya, kuma kada ku rarraba. Kuma ku tuna ni'imar Allah a kanku, a lokacin da kuka kasance maƙiya, sai Ya sanya soyayya tsakanin zukaƙanku, saboda haka kuka wayi gari, da ni'imarSa, 'yan'uwa. Kuma kun kasance a kan gabar rami ta wuta, sai Ya tsamar da ku daga gare ta. Kamar wannan ne Allah Yake bayyana muku ayoyinSa, tsammaninku, za ku shiryu (Suratu Ali Imran: 103).

Sabani mai amfani shi ne wanda ya shafi

nau'antuwa kamar kunna wani adadi ne na kyandira; ko yausha a ka kara kunna wani kyandirin sai haske ya karu, ba tare da wani kyandirin ya kashe wani ba. Shi kuma sabani mai cutarwa shi ne sabanin da yake kishiyantar juna wanda yake haifar da rikici da husuma kuma raunana masu yin sabanin gaba daya, sannan ya sa duka karfinsu ya gushe.

Yana da kyau mu kara jaddadawa cewa akwai bigiren da Musulunci ba ya karɓar sabani saboda yana matsayin turakun da suka yi wa al'ummar garkuwa suke kare mata matsayinta da ruhinta da haɗuwar kanta a bangaren Akida da tarbiyya (wato dai Tauhidi da ibadu da halaye da kuma tabbatattun hukunce-hukunce). Wannan yake nuna muhimmancin koyan ladubban sabani a Musulunci da ba wa abokan sabanin haƙƙinsu matuƙar an yi hakan cikin iyakokin da Shari'a ta gindaya. Daga cikin irin wannan sabani akwai sabawa juna wajen fuskokin fahimtar abubuwa da hanyoyi da salo-salo waɗanda su kan karɓi sauyi da kari ko ragi gwargwadon juyawar zamani da guri da dai sauransu.

47. Bin Mazahabobi Na Fikihu

Mazahabobi na fikihu musamman mazahabobin nan guda huɗu waɗanda al'umma suke bi wani kayan gado ne mai tsada kuma jarin ilimi mai tarin yawa wanda malamai su ka rairayo kuma har gobe al'ummar Musulmi ta ke alfahari da su.

Musulmi yana da damar ya zaɓi mazahabar da zai riƙa bi, kuma yana da damar ya san hujjoji da mazahabar ta dogara da su. Sannan kuma ya kamata ya riƙa girmama zaɓin da sauran jama'arda ba shi ba su ka yi, kuma ya tattauna da su idan akwai buƙatar yin hakan cikin ladabi

da rashin fita daga jigon magana da neman gaskiya da farin ciki da karbarta idan ta fito daga bakin waninsa.

Dukkanin wadannan mazahabobi suna da kaso mai yawa na daidai wanda ya dara na kuskure kuma abin da suke da shi ya fi wanda su ka rasa kamar yadda bijimayen malamai wadanda suke da fwarewa wajen mukaranar mazahabobi su ka tabbatar.

Ko shakka babu ra'ayin rikau da makauniyar biyayya ga mazahabobi abu ne mai cutarwa kwarai da gaske. Sai-dai kuma rainasu da fokarin yakarsu da kiran gama garin Musulmi da su yi watsi da su tare da kwadaitar da su zuwa ga rikofa da Alkur'ani da Sunna kai tsaye shi ne ya fi tsananin cutarwa. Bugu da kari, kira zuwa ga a yi watsi da mazahabobi ba abu ne da zai yiwu ba a aikace. Kuma sannan wadanda suke fokarin yin haka kuma suke aiki da ijthadi da ra'ayoyin fikihu da suka zaba ko kuma malamansu suka zaba musu, to ko sun sani ko ba su sani ba, suna alamtar da samuwar sabuwar mazahaba ce a zamanance, wanda hakan ya sa su su afkawa abin da suke sukan wasu a kansa.

48. Fikihun Manufofin Shari'a

Ya kamata masu Da'awa su ba da muhimmanci sosai a kan abin da ya shafi manufofin Shari'a kuma su yi zurfi cikin fahimtarsu. Ba ya halatta a gare su da su tafaita fahimtarsu a kan zahirin nassoshi ta yadda za su rika tsayawa a kan lafuzzansa suna mantawa da manufofinsa da sirrorinsa da kuma hikimominsa. Anan ba wai ana nufin a gafala ga barin kimar nassoshi ba ne da zai bayu zuwa ga kauracewa hukunce-hukuncen Musulunci, sai-dai fokarin tayar da ruhinsu da auna tsakanin abubuwan da a ka yi ittifaki a cikinsu da kuma wadanda a ka yi

sabani a kansu. Sannan kuma sai fokarin fahimtar keɓantattun hukunɓe-hukunɓe daga cikin hukunɓe-hukunɓe masu gamewa farkashin inuwar manyan manufofin Shari'ar Musulunci da kuma ka'idar malaman Usulul Fikihi da suke cewa "a na yin izna ne da manufofi da ma'anoni ba wai lafuzza da haruffa ba", da kuma wata ka'idar da ta ke cewa "ana lura da abubuwa ne bisa manufofinsu".

Hakika hakan yana nuni da buƙatuwarmu zuwa ga kwararru a waɗannan fannoni matuƙar muna so mu yi ta'ammuli da fikihun manufofin Shari'a cikin faɗaka da ilimi da kuma samun damar tabbatar da manufa ta gaskiya a cikin talikai.

49. Fikihul Aulawiyat (Zabin Mafi A'ala)

Muna fara kira tare da jaddada mayar da hankali a kan abubuwan da su ka fi muhimmanci a dukkan aiyuka. Mas'alolin Musulunci da hukunɓe-hukunɓe ba a mataki ɗaya su ke ba ko yaushɓe. Alal misali, mas'alar Imani da Tauhidi ta fi muhimmanci nesa ba kusa ba a kan mas'alar gusar da cuta daga kan hanya. Ita ma mas'alar aikin Da'awa ba mataki ɗaya ta ke ba a ko yaushɓe. Saboda haka ya zama wajibi a kanmu mu kiyaye haka sosai kuma mu sanya kowace mas'ala a matsayinta. Haka kuma yana da kyau mu fara yin nazari tare da sake jeranta abubuwa masu muhimmanci tsakanin fanni da wani fanni, gwargwadon sauye-sauye da a ka samu, saboda ko da yake abubuwan da su ka fi muhimmanci a Musulunci tabbatattu ne amma a kan samu sauyi a cikin aikin Da'awa gwargwadon zamani da wurin da a ke ciki da kuma mutumin da ya samu kansa a cikinsu. Daga cikin abubuwan da kan tabbatar da farawa da abubuwa mafi

muhimmanci akwai samun kwarewa da iko wajen auna tsakanin abubuwa masu cutarwa lokacin da suka auku da kuma zaɓar abin da ya fi karancin cutarwa a cikinsu, kamar yadda za a auna tsakanin abubuwa masu amfani sannan a zaɓi mafi fa'ida daga cikinsu.

50. Hangen Nesa

Yana da muhimmanci sosai masu Da'awa su zama masu hangen nesa da tsinkayen abin da ka je ya zo, ta yadda hakan zai ba su haske a kan matsaya da ya kamata su cimma. Irin wannan hangen nesa yana bukatar su kasance masana sunnonin Allah (SWT) tare da gogayya da wayewa mai faɗi game da halaye da rayuwa ta yau da kullum a matakin cikin gida da yanki da ma duniya bakidaya. Saboda haka ya zama wajibi su yi nazari sosai kan sakamakon da matsayar da suka dauka za ta haifar kafin su zartar da ita kuma su san irin tasirin da za ta yi a kansu da waɗanda suke tare da su. Sannan kuma dole su riƙa dogaro kan bayanai ingantattu ba zato ba, kuma su bi abubuwa sannu-sannu ba gareje ba, sannan su yi abin da ke cikin ikonsu ba wanda suke da wahami a kan yiwuwar ba.

51. Fahimtar Zamanin Da Ake Ciki

Yana da kyau matuƙa ga masu Da'awa su yi ƙoƙarin fahimtar zamanin da suke cikinsa, tare da sanin halaye da yanayi kai har ma da kwamacalar da ta ke cikinsa. Sannan kuma su san bambancin da ke tsakanin burace-burace da a ke fatan isuwa gare su da kuma abubuwan da a ke da ikon aiwatar da su. Ta haka ne za su iya zartar da manufofinsu da tsare-tsarensu, wanda kuma hakan yake nuna bukatar da a yi ƙoƙari wajen saitawa mutane

kwafkwalensu da tunaninsu da hada kan mutane a kan abubuwa wafanda amfaninsu yake a fili da kula da abubuwan da suke cutarwa da kuma bi sannu a hankali.

52. Tsakaitawa Da Rashin Wuce Gona Da Iri

Musulunci addini ne na tsakaitawa kuma ya yi hannun riga da dukkan bangarorin nan biyu wato wuce gona da iri da kuma sakaci wato gazawa ko takaitawa.

Hakika Allah (SWT) ya yabi al'ummar Musulmai inda yake cewa:

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ

الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾ البقرة: ١٤٣

Ma'anar ayar:

“Kuma kamar wancan, Muka sanya ku al'umma matsakaiciya domin ku kasance masu bayar da shaida a kan mutane kuma Manzo ya kasance mai bayar da shaida a kanku” (Suratul Bakara: 143).

Abin da a ke nufi shi ne wato masu adalci kuma zababbu saboda abu mafi alheri a dukkan komai shi ne tsaka-tsaki, sannan kuma wuce gona da iri da kuma gazawa a cikin abubuwa ababen zargi ne.

Sakaci abin zargi ne saboda yana tozarta maslahar mutane – daidai kunsu da jama'arsu. Shi kuma wuce gona da iri abun zargi ne saboda ya saba da tsarin da Allah ya halicci dan Adam, wanda ba zai yiwu a jure masa ba. Shi ya sa hakan ya zama guluwwi kuma da sannu zai kai mai raunin zuciyar kasa. Shi ya sa Allah (SWT) ya zaɓi Musulunci kuma ya sanya shi addini na tsaka-tsaki wanda

ba wuce gona da iri a cikinsa tun da Allah Mahaliccin dan Adam kuma mafi sani game da dabi'arsa da ikonsa da rauninsa da farfinsa shi ya wajabtar masa bin addinin Musulunci.

Misali kuwa a nan shi ne, ba zai yiwu Musulmi ya fauracewa duniya ba tutur ta yadda hakan zai kautar da shi daga rayata da kuma yunfuri wajen sauke nauyin da ke kansa a cikinta, inda a farshe kuma zai zamo shi kansa nauyi ne da wahala a cikinta. Haka kuma Musulmi ba ya fuskantar duniya ta yadda ba shi da wata manufa sama da ita da kuma tara abubuwa da ke cikinta. Ya kan fuskanci duniya ne daidai gwargwado kuma cikin tsakaitawa.

Za a iya fahimtar yadda Musulmi yake nuna tsakaitawa a dukkan lamura da fagage na rayuwa wanda Musulunci ya bayyana hukuninsa a kansu tun da shi ne addinin da ya game komai da komai kuma shi ne addinin da ba wani addini bayansa.

Bayan tsakaitawa wajen raya duniya da neman arziki kamar yadda muka ambata, akwai tsakaitawa cikin ibada da ciyarwa da mu'amala da sanya tufafi da daidaito na adalci cikin bukatun mutane—daidaikunsu da jama'arsu, da gaskiya da abubuwan da suke wajibai ne, da wadanda su ka shafi gangar jiki da ruhi da hankali da zuciya da sauransu ba tare da wuce gona da iri ko sakaci ba.

53. Fahimtar Maslaha Da Barna

Kamar yadda Allah ya so, tun kimanin shekaru hamsin aikin Da'awa ya samu ci gaba mai girma inda har ya zarce matakin da a ke tunani. Ko da yake akwai abin farin ciki sosai game da wannan ci gaba tun da addinin Allah (SWT) ya yadu kuma ya yi farfi, akwai kuma abin

tsoro da takaici saboda da yawa daga masu yin Da'awa ba su da cikakkiyar fwarewa da gogayya kamar yadda Shari'a ta tanada da kuma tarbiyya da halaye da wayewa ta siyasa kamar yadda ya kamata. Wannan ya ba da dama ga makirai suka riƙa fito da wasu hanyoyi da kuma yin wasu aiyuka na banza da wofi a cikin harkar kuma har yanzu abin da yake faruwa ke nan. Saboda haka ya kamata masu Da'awa su riƙa yin aiki da lura yayin hulɗa da waɗanda su ka karɓi shiriyar tun daga wajen nuna halaye da tarbiyya da kuma wayewa, sannan su ba wa wannan aikin nasu muhimmanci sama da koƙarin samar da wasu faɗage sababbi na Da'awa, kamar dai yadda ka'idar malaman usulu ta ke cewa, "ana gabatar da tunkude barna a kan jawo amfani".

54. Sunnonin Allah (SWT)

Na daga cikin rahama da adalcin Allah ga bayinsa, yadda ya sanya sunnoninsa ba sa kaɗaita soyayya ko kiyayya ga wasu mutane daban ko wani addini daban. Dukkanin jama'a matsayinsu ɗaya dangane da sunnonin Allah. Duk wanda ya kyautata mu'amalarsa tare da sunnonin zai ci nasara, wanda kuma ya munana mu'amalarsa da su to shi zai yi asara. Abin nufi dai a nan shi ne Allah ba ya ba da nasara ga mutane a bagas kawai don su Musulmai ne, dole sai an yi riƙo da sabubba.

55. Fikihun Bi A Sannu

Muna yin kira da a ƙara zurfafa ko faɗaɗa ma'anonin tadaruj (wato bin mataki bayan mataki) ba wai hauragiya ba, kamar yadda mu ke kwadaitarwa da a nufaci abin da zai kawo ci gaba da hikima ba wai daƙile tafiya ba. Sannan a san haƙikanin hikima ba tada hargitsi

ba, sannan bi a sannu ba wai garaje ba, da yin aikin cikin tsari mai dorewa, ba na gaggawa wanda zai dakata ba. Ya zo a hadisi cewa Manzon Allah yana cewa: “hafiƙa mai yankewa (wato mai yin wani aiki ba kafkautawa kamar tafiya zuwa wani gari mai nisa a sukwane) shi ba fasa ya yanke ba kuma bai wanzar da gadon baya na abin hawansa ba (Imam Bazzar ne ya rawaito shi).

A wani hadisin kuma Manzon Allah (SAW) ya ce, “aiki mafi soyuwa a gurin Allah shi ne wanda ya fi dawwama ko da kuwa kaɗan ne” (Bukhari ne rawaito). Har ila yau Manzon Allah (SAW) yana faɗa a wani hadisin, “babu wanda zai tsananta a cikin addini face sai ya rinjaye shi” (Bukhari ne ya rawaito shi). A daidai wannan gaɓar ya kamata mu tuna hikimar nan mai tsada wadda ta ke cewa zamani wani ɓangare ne na magani”.

56. Fikihun Bin Matakai

Mun yi imani cewa bin matakai wajen gudanar da abubuwa yana da amfani. Abin da a ke nufi da bin matakai shi ne rarraba manufofi zuwa wasu azuzuwa da tsare-tsare wanda za su taimaka wajen cimma babbar manufa, ta yadda kuma mataki na farko zai zama shimfiɗa ne ga mataki na biyu, wato mataki na biyun zai jingina ne ga mataki na farko.

Sannan kuma yana da kyau mu riƙa gina manufofin da za mu iya cimma kuma waɗanda su ka dace da yanayin da a ke ciki. Ana bukatar masu aikin Da’awa da su kame bakinsu daga yin magana a kan abunda ba su da iko a kai ko da kuwa gaskiya ne kuma ko da haka wajibi ne.

57. Fikihun Zaɓar Mutane

Yin kira zuwa ga Musulunci wajibi ne a kan dukkanin Musulmai kuma bai takaita a kan daliban ilimin addinin Musulunci kadai ba, duk da cewa nauyin ya fi girma a kansu fiye da wasunsu.

Yana da kyau matuƙa mu rika tuna cewa Musulunci ya shafi kowa; matsoraci da sadauki, da marowaci da karimi da wawa da mai kaifin basira da dai sauransu. Sai dai amma muhimmancin aikin Da'awa da girmansa da hadarinsa zai sa mu gane cewa yana bukatar zaɓaɓɓun mutane waɗanda suka siffantu da karamci da halaye na gari da jarumta da hakuri da azama da fifita wani akan ka. Saboda haka dole mu fi mayar da hankali ga ma'abota waɗannan ta'adu wajen fofarin zaɓo su da gabatar da su domin su ne abin ado a lokacin yalwa da kuma tattali don lokacin tsanani.

Hakan kuma ba yana nufin cewa su ɗin ba sa kuskure ko ba sa gazawa ba ne. Ba wani ɗan Adam da ya kubuta daga wannan. abin nufi shi ne su waɗansu ma'adinai ne na ɗaukaka waɗanda idan suka yi kuskure za su gane kuma su dawo kan turba, kamar yadda ka ke fifita abin da ya shafi kowa sama da wanda akeɓance wani, kuma kamar yadda ka ke fifita zinare na ainihi a kan zane ko adonsa ko kuma abu a zahiri sama da hotonsa, kuma sannan ka tabbata a kan mabda'i (wato turken na Tauhidi) har ka koma ga mahallicinka (SWT).

A duk lokacin da irin waɗannan zaɓaɓɓun ma'adinai suka yi yawa a cikin harkar Da'awa kuma akasinsu suka yi karanci, to hakika akwai alamun nasara, kamar yadda in ba haka ba ne za a samu matsala.

Manzon Allah (SAW) ya yi addu'a inda ya roki Allah ya ɗaukaka addinin Musulunci da ɗayan Umarai

guda biyu lokacin da a ke Da'awa a garin Makkah, saboda Manzon Allah (SAW) ya san amfanin zaɓaɓɓun mutane. Da haka ne Sayyadina Umar bin Khaḍḍāb ya yi nasara inda wannan addu'ar ta faɗa kansa kuma hakan ya zamo gagarumar nasara ga addinin Musulunci.

Saboda haka ya kamata aikin Da'awa ya mayar da hankali wajen zaɓo mutane masu amfani a matakin farko, duk da cewa za a yi maraba da kowa. Manzon Allah (SAW) ya ce, “mutane ma'adinai ne kamar ma'adinan zinari da azurfa; zaɓaɓɓunsu a zamanin Jahiliyya su ne zaɓaɓɓunsu a Musulunci idan suka fahimci (Musulunci)”, (Imam Muslim ne ya rawaito).

58. Fikihun Ta'ammuli Da Fitintinu

Lokaci zuwa lokaci a kan samu fitintinu da matsaloli da shubuhohi da kalubale ga Musulmai da suka shafi yin tsaurin kai ga Allah (SWT) ko taɓa alfarman Manzon Allah (SAW) ko yin ta'addanci kan wasu ɓangare na Musulmai ko tozarta wani muhimmin abu ko alama ta Musulmai ko kuma yin izgili ga Akidar Musulunci da dai sauransu.

Dalilan da suke sa a yi haka sun bambanta, daga ciki akwai fiyayya da ta'addanci da jahilci da neman suna da karkata akalar fokarin masu Da'awa daga bigiren da ya kamata a ce su mayar da hankali.

Yana da kyau ga mai aikin Da'awa ya zama yana da ikon tantance irin waɗannan kalubalan tare da yin nazari a kan dalilai da sabubba da masalaha da sakamakon da za su haifar. Sannan sai ya ga tsakanin yin shiru da yin raddi ba tare da kama suna ba wanne zai yi. Lokacin da zai bijirowa mas'alar, yana da kyau ya kula da shingen da bai kamata ya ketare ba saboda in ya yi hakan zai iya

yiwuwa aikinsa ya tashi a banza. Daga nan kuma sai makiya su samu damar yi masa izgili da wahalar da shi da kuma bata masa lokaci, a farshe kuma su yi ta murna tare da shirin fito da wasu hanyoyi da za su ci gaba da tsokanarsa kamar yadda suke so.

GABAR MAGANA TA SHIDA:

Wasu Mas'aloli Da Suka Shafi Manhajin Da'awa

59. Musulunci Da Aikin Da'awa

Yana da kyau a gane bambanci da ke akwai tsakanin addinin Musulunci da kuma aikin Da'awa. Musulunci shi ne inganataccen addini wanda Allah ya yarda da shi, kuma wanda zai wanzu ya dawwama ba tare da karya ko bata ta shige shi ba ta gabansa ko ta bayansa. A yayin da shi kuma aikin Da'awa wani yunkuri ne da kofari wanda dan Adam ke yi, kuma zai iya yin daidai kuma zai iya yin kuskure.

Lallai addinin Allah (SWT) addini ne mai tsarki, to amma yin aiki a dalilinsa ba lallai ya zama mai tsarki ba. Haka kuma tsarkin da addinin Musulunci yake da shi ba ya ketarewa zuwa ga aikin Da'awa ta yadda zai zama ma'asumi kamar yadda kuskuren da aikin Da'awa ya kunsu ba ya nasuwa zuwa ga addinin Musulunci.

60. Salon Da Ya Fi Muhimmanci

Salon da ya fi muhimmanci a Da'awa shi ne yin cikakken bayani dalla-dalla game da haƙƙoƙin Musulunci da hanyoyinsa tun daga farko. Hakan shi ya fi tasiri wajen tabbatar da sakon da a ke so a isar ga mai sauraro kuma shi ya fi sa wa ya ratsa zuciyarsa sannan ya yi saukin karɓar sakon. Saboda haka yana da kyau a kiyayi farawa da koro shubuhohi da yin raddi a kansu ko kuma tattaunawa a kan fungiyoyi da Akidu da ra'ayin wanda sun riga sun aikata abin da suka aikata. Idan kuma larura ta sa sai an dan yi Magana a kai to amsar da za a bayar ta zama tafaitacciya don kada ta bata abin da a ka yi shirin tattaunawa tun asali.

61. Da'awa Don Gama Gari

Ya kamata a duk lokacin da a ke yin Da'awa ta gama gari a rika bijiro da batutuwan da kowa ya sallama a kansu sannan kuma a kauracewa bangaren sabanin ra'ayoyi na malaman fikihu, da kuma uwa uba riwayoyi shazzai da tawilai masu nisa da yawan rabe-rabe da kaddare-kaddare da ka iya yiwuwa da waɗanda ba sa yiwuwa. Duk waɗannan ababe suna da abubuwan da ka iya sa su yiwu kuma waɗanda suke da alhaki a kansu suna tattaunawa game da su a farkashin inuwar wasu ka'idoji da sharuɗɗai gwargwadon yadda bukata ta hukunta. To amma sauran gama garin mutane da yara masu tasowa kamata ya yi su mayar da hankali da aiyukan da za su amfane su.

62. Alkur'ani Shi Ne Tushen Da A Ke Komawa Zuwa Gare Shi

Alkur'ani shi ne tushe mai girma da a ke komawa a cikin abin da ya shafi al'ummar Musulmi. Yana da kyau hakan ya kasance daga cikin tabbatattun abubuwan da ba a taba su kwata-kwata. Ya halatta ga al'ummar Musulmi ta yi koyi da al'ummar da ba Musulma ba a abubuwa masu amfani, amma da sharaɗin cewa zaɓaɓɓu kuma amintattu daga cikin malamai sun gamsu da hakan. Saboda haka sai a fara gabatar da faɗakarwa a kan abubuwan da suka shafi tsare-tsare tun da wannan reshe ne, kuma saboda kasancewar faɗakarwa a kan tsare-tsare wasila ce wato mai yin hidima ga faɗakarwa ta Shari'a wadda ita ce babbar manufa.

63. Dorawa Daga Inda Aka Tsaya

Muna kira da a rika yin gini bisa gogayya da faɗi-

tashin da waɗanda suka gabata suka yi, tun da dai ita mu'assasa ko cibiya ko makaranta ko mai Da'awa ba sa farawa ne daga ba bu. Kamar yadda kuma su ba su ne farkon yi wa addinin Allah hidima ba, ba zai yi wu a ce su ne karshe ba.

64. Amfanin Fito Da Rubutu A Fili

Yana da kyau duk rubuce-rubucen da za mu yi a harkar Da'awa su kasance masu yin bayani filla-ffilla kuma a tsare sannan a iyakance, ta yadda duk za su cimma manufa guda wadda mai rubutu ya isar zuwa ga mai karatu, sannan a samu dace a cikin abin da masu karatu biyu suka fahimta daga rubutun. Akwai fa'idoji biyu da za a samu a yin hakan. Ta farko ita daidaita isdilahohi na tunani da ta'adu na ilimi ga masu yin Da'awa, musamman masu tasowa daga cikinsu. Fa'ida ta biyu kuma hakan zai hana yin tawilai na kuskure da za su fito daga zance mai cike da rikici da fulli wanda zai bayu zuwa ga faɗin ra'ayoyi masu cin karo da juna da sakaci ko wuce gona da iri da fitintinu da rarrabuwar kai.

65. Isdilahohi Masu Zurfi

Ya kamata ace mu rika kwadafayin samar da isdilahohi namu na musamman kuma su kasance daga cikin Alkur'ani gwargwadon iko, sannan su zamto masu zurfin ma'ana kuma su fito fili da kasancewa masu cin gashin kansu. Haka kuma yana da kyau lokacin da za mu zaɓo isdilahohin mu yi aiki da lura da hikima kuma mu kiyayi afkawa cikin kogunan tunani wanda ka iya yin galaba lokaci zuwa lokaci. Saboda haka kada mu sifanta Musulunci da cewa shi gurguzu ne lokacin da guguwar gurguzanci ta ke kaɗawa ko kuma mu siffanta shi cewa

shi dan jari hujja ne yayin da guguwar jari hujja ta ke kadawa ko kuma mu ce Musulunci addinin dimukradfiyya ne a sa'ilin da guguwar dimukradfiyya ta ke kadawa, da dai sauransu.

Addinin Musulunci dai shi ne Musulunci kamar yadda a ka san shi da Afidunsa da ma'aunansa da manhajojinsa da hukunce-hukuncensa. Haduwa ko dace da a ke samu tsakanin wasu daga cikin hukunce-hukuncensa da kuma wasu tsare-tsaren daban wadanda ba na Musulunci ba na nuna sunfakewa da gamewar Musulunci a kan komai. To amma wannan haduwa ko dacen baya halatta mana siffanta shi da wata mabuɓɓuga ta tunani, saboda shi ne asali duk kuma wani abu koma bayansa reshe ne, kuma saboda shi tabbatacce ne amma duk wani koma bayansa yana sauyawa kuma saboda shi ne tatacciyar gaskiya sabanin waninsa.

Wannan ya sa dole mu yi taka-tsantsan game da isdilahohi wadanda a ke amfani da su loakci zuwa lokaci wadanda a zahiri suna da kyau amma a hakifaninsu bata ne. za a iya samun masu Da'awa su rudu da irin wadannan isdilahohi ko dai saboda jahilci ko kuma fokarin birge wasu.

66. Sabarwa Zuciya Da Barazana

Ita dai al'ummar Musulmi tun tuni ta kasance mai manufa saboda kasancewarta mai kira zuwa ga shiriya. Wannan ya sa ta ke cikin barazanar tumbe daga bangaren makiya wadanda suke adawa da gaskiya. Idan haka ne kuwa, yana da kyau mu fadakar da tunanin masu Da'awa a kan wannan barazana, wadda kuma hakan yake sa wa dole a yi fokarin hada kai kuma a fyamaci sabani. Wannan barazana ba wanda ta bari kuma abin da ya fi

barazana shi ne rashin sanin akwai ta. Barazanar da a ke fuskanta kala biyu ce; akwai barazana daga waje wadda ta ke zuwa daga wasu mutane daban da kuma barazana ta cikin gida wadda ta ke zuwa daga abokan tafiya. Muna iya karanta da yin izna daga tarihin yadda barazanar cikin gida ta kasance mafi ban tsoro da hatsari.

67. Gwama Ikhlasu Da Dacewa

Ikhlasu yana da matsayi mai girma a Musulunci saboda shi ne ruhun duk wani aiki kuma shi ne sharadin karbar aiki. Duk aikin da ya rasa ikhlasi to ba makawa ya tozarta. To amma duk da haka ikhlasi shi kadai ba zai wadatar ba domin a kan samu ga aiki an yi shi da ikhlasi amma ba lallai ya zama daidai ba. Shi ya sa yake da kyau a rifa gwama yin kira zuwa ga samun ikhlasi tare da neman katari domin duk su biyun ne za su kai ga nasara. Saboda haka ya kamata masu Da'awa su san daraja da kimar samun katari da kwadaitarwa zuwa gare su da yin yunkuri wajen kirdadonsa kamar yadda suke fokarin fadakarwa a kan samun ikhlasi. Akwai dalilai biyu a kan wannan; na farko shi ne kimar katari wanda tagwaye ne ga nasara kuma wani bangare ne na sa kuma shi ne sharadinsa. Abu na biyu shi ne mafiya yawan masu Da'awa kyakkyawan niyya tana rinjayarsu har ta kai ana rudarsu ana dagula lamuransu.

A wasu lokutan masu Da'awa suna yin fokari da mayar da hankali a kan wani abu wanda akwai wanda ya fi shi muhimmanci. A wasu lokutan ma suna mayar da hankalinsu a kan abin da ba a bukatarsa. Kai a wasu lokutan ma sukan sadaukar da fokarinsu a bigiren kuskure. Daga nan sai suka zama makamashin bakin sauyin da su ne na farko a rukunin wadanda hakan zai

cutar. Sabon yanayin da sauyi ya kawo sai ya zama mafi muni sama da na bayansa.

68. Hamasa Mai Kaidi

Jarumtaka alheri ce kuma albarka ce saboda tana wasa ruhin karsashi da azama da himma da kokari da rigegeniya da fifita wani a kanka da sauran siffofi na gari waɗanda za su ciyar da aikin Da'awa gaba. Aikin zai ci gaba ne gwargwadon yadda aka samu ruhin jarumtar kamar yadda kuma idan ta yi rauni shi ma aikin zai yi rauni. Daga nan ne kuma masu Da'awa suke ba da himma wajen wasa ruhin hamasa da jarumta, wanda wannan kuma abu ne mai kyau.

Na farko dai dole a yi taka-tsantsan da tsaurin kan hamasa. Ita kamar magani ne da likita yake wasaftawa mara lafiya sannan ya iyakance masa adadin da ya kamata ya sha ba tare da fari ko rafi ba. To shi ma tsaurin kai musamman a gurin matasa na iya haifar musu da kishin da ya wuce hankali har ma ya kawo musu matsala.

Na biyu shi ne cewa dole ne mai Da'awa da Allah ya bawa hikima ya shirya wasu tsare-tsare da aiyuka masu amfani waɗanda za su rage kaifin tsaurin kan matasa, ta yadda za su ji cewa suna da amfani tun da sun aikata abin da suke da iko a kai kuma sannan sun tsira daga zargin kawunansu idan ba su aikata wani abu ba. Ta haka ne za su yi farin ciki su samu nutsuwa kuma gashi a gefe guda mutane suna amfana da aiyukansu kuma suna karuwa.

69. Jarumtaka A Aikace

Jarumta wata miza ce mai girma da ya kamata masu Da'awa su siffantu da ita saboda hakan na daga cikin

manyan tanade-tanaden da ya kamata a yi wa aikin Da'awa. Shi ya sa jarumtaka na daya daga cikin dalilan da suke kawo nasara ga aikin Da'awa kamar yadda rashinta ke sa a yi rashin nasara. To amma duk da haka akwai buƙatar a gwama jarumtakar da lura da bi sannu a hankali da dogon nazari ta yadda mai Da'awa zai fuskanci aikinsa cikin jarumta da kuma hikima, wanda in ba a samu hakan ba sai a fada cikin hauragiya kawai.

70. Jarumtar Kamewa

Jarumta a aikace ta kan zama dole a inda hakan ya dace kamar yadda ita ma jarumtar kamewa ta ke zama wajibi a inda ya dace. Abin da kawai yake tabbatacce shi ne lura da turakai da tushen da aka tsara kuma ake dogaro da su. A duka halayen biyu dai ana maraba da jarumtar. To amma duk da haka kamewa gaba take da jarumta a aikace saboda a dalilinta ne mutane suke tafawa mai ita da kambama lamarin da girmama shi. Wannan kuwa ya saba da jarumtar kamewa wanda mutane ka iya jin ba daɗi saboda shi ko ma su zage shi sannan su zarge shi, alhali shi kuwa hangen nesansa ya sa ya ketare ta su hamasar ko ma a ce gidadanci.

A yakin Mu'uta da aka yi wanda Sahabin Manzon Allah (RA) Khalid dan Walidu ya jagoranta, Sahabin ya zaɓi jarumtar kamewa saboda ya fahimci cewa idan ya ce zai nuna jarumta a aikace ta hanyar aukawa abokan gaba, zai iya jefa mayafansa cikin halaka. Saboda haka sai ya sulale ya koma Madina tare da sojojinsa. Wannan kuwa ba wani abu ba ne illa jarumta da kwarewa. A dalilin haka ne kananan yara suka wasafta mayafan da cewa gudowa su ka yi amma Manzon Allah Allah (SAW) ya yabe su kuma ya wasafta su da cewa su masu shirin kara kai bara ne.

Da haka ne jarumtar kamewa ta zama mafi dacewa a yaƙin, kuma Khalid ya yi amfani da ita, sabanin jarumta a aikace wadda yin amfani da ita a wannan lokacin kuskure ne kuma Khalid ya kaurace mata.

71. Aiki Da Nutsuwa

Muna kira da a dawo daga rakiyar motsa kwakwale zuwa ga amfani da hikima, da bi a sannu, sannan a dena watsi da harkokin da sukan shafi rayuwa zuwa ga fahimarta da kofarin gano maganinta da yin tarayya ko gogayya wajen ingantata.

72. Izna Da Ma'ana Ba Lafazi Ba

Idan akwai bukatar a sauyawa wani abu suna, to ya kamata masu Da'awa su yi haka amma hakan kada ya taɓa kawo kunci a kan ainihin wanda ko abin da a ka sawa sunan.

A cikin yaƙe-yaƙen Musulunci na farko akwai faɓilar taglib wadda ta yarda ta karɓi hukuncin Musulunci duk da cewa suna bin addinin nasara ne (wato kiristanci). To amma sai mutanen su ka bayyana cewa ba su yarda su bayar da Jiziya ba amma za su bayar da sadaƙa saboda a sunan Jiziya akwai nau'i na faskanci. Sai Halifa Sayyadina Umar bin Khaḍḍāb ya yi umarni da a amsa wannan roƙon na su tun da mutanen Taglib ɗin sun yarda da manufar amma sun kyamaci sunan. Wannan na daga cikin fikihu da kwarewar Sayyadina Umar wajen shugabanci.

73. Al'ummarmu Musulma Ce Sai Dai . . .

Yana da kyau mu rika tuna cewa al'ummarmu

Musulma ba wai al'ummar jahiliyya bace. Dukkan wasu kusakurai da munanan abubuwa da bidi'o'i ko bata wadanda suke akwai ba sa sawa mu siffanta da jahiliyya. Ko da kuwa zai iya yiwuwa saboda wadancan abubuwa ana ganin su dɓin abubuwa ne na jahiliyya to amma ai hakan a wani ɓangare ne.

Ya inganta a hadisi cewa Manzon Allah (SAW) ya wasafta Sayyadina Abu Zarr (RA) cewa yana da wani kaso na ta'adun jahiliyya lokacin da ya aibata Sahabi Bilal (RA) ya ce masa "ya kai dɓan baƙar mace!" Daga cikin ladabin da za mu koya daga gurin Manzon Allah (SAW) shi ne bai siffanta Abu Zarr da cewa shi mutumin jahiliyya ba ne gaba ɗaya, amma sai ya zaɓi wani lafazi da yake nuni da cewa yana tare da wasu ragowar siffofi daga cikin siffodin jahiliyya. Ba tare da bata lokaci ba Abu Zarr ya kankare wannan siffar kuma ya kubuta daga ita tare da neman yaƙiya a wurin Bilal, wanda kuma wancan abin da ya yi bai fitar da shi daga Musulunci ba.

Wannan shi ne halin al'ummarmu a yau; akwai abubuwan da za a iya siffanta su da jahiliyya kuma suna bambanta daga yanayi zuwa yanayi kuma lokaci zuwa lokaci. Amma duk da haka Musulunci shi ne addinin da al'umma ta ke a kai. Saboda haka wajibin masu Da'awa ne su tashi su fadakar kuma su yi fofarin ceto al'umma daga wannan hali tare da yin bayani karara cewa Musuluncinta ba zai cika ba har sai ta kaurace wa halayen.

74. Sababbin Musulunta

Yana daga cikin dabi'ar Musulmi yin farin ciki idan wani ya rungumi Musulunci. Sai-dai amma a wasu lokutan wannan farin cikin yana wuce iyaka har ta kai an auka cikin kusakuran da za a iya guje musu. Domin kiyaye

masalaharmu da ta sabon musulunta kuma sannan mu kubuta daga faɗawa cikin kuskure, yana da kyau tun farko mu tabbatar da ingancin niyyar mai son ya musulunta da hankalinsa, sannan mu taimaka masa wajen karfafa masa niyya da fahimtar addini da ɗabi’u na Musulunci. Ta haka ne zai samu cigaba har ɗabi’arsa da yanayinsa su sa ya fahimci sakon Musulunci cikin nutsuwa. To amma idan muka zurfafa wajen azurta sabon musulunta ko a yi ta matsa masa da sha’anin ilimi, sai mu mayar da shi mai neman kuɗi ko kuma ya ruɗu ya fara jin cewa shi malami ne a cikinmu.

75. Nasarori Da Asarori

Tarihin Musulunci cike yake da abubuwan farin ciki da za a yi alfahari da su kamar yadda shi ma aikin Da’awa yake cike da abubuwan da za a yi alfahari da su. Waɗannan abubuwa ka iya zamtowa masu amfani idan aka yi amfani da su don haska aikin Da’awa da fokarin kwaikwayonsu a nan gaba kamar yadda su kan iya zama masu cutarwa idan hakan ya bayu zuwa ga ɗagawa da fankama da alfahari. Shi ma tarihin Musulunci za a iya faɗar haka a kansa, kuma shi ma aikin Da’awa a tarihi yana da irin kurakuransa. Waɗannan kurakuran su kan zama masu amfani lura da kasantuwersu izna domin gini a gaba kamar yadda suke zama masu cutarwa idan mu ka tsaya muna kokawa da zargin juna a dalilinsu.

76. Matsayin Hadisan Da Su Ke Magana Kan Rikice-Rikice Da Faɗace-Faɗace

Musulunci addini ne wanda Allah ya ba wa kariya kuma ya yi alkawarin ba shi nasara. Kuma shi ne addinin da zai yi rinjaye nan gaba ko da kuwa makiyansa ba sa so.

Ayoyi da dama da hadisan Manzon Allah (SAW) suna nuni da alamun nasara da busharar da za a fuskanta nan gaba.

Yana da kyau matuka masu Da'awa su samu nutsuwa cikakkiya game da wannan burin saboda tabbatacce ne, baya ga cewa zai taimake su wajen bada himma da fofari da kuma samun mataimaka.

Yana da kyau anan a ambaci cewa mafiya yawan hadisan da ake rawaitowa game da rikice-rikice da faface-fadace ba su inganta ba. Haka kuma ko da hadisin ya inganta wanda yake nuna cewa al'umma za ta matsa daga hali mai muni zuwa mafi muni, yana da faidi da zamani ko guri ko kuma wani mutum ke bantacce. To lallai daukar hadisin da cewa abin da yake nunawa ya game komai da komai kuskure ne saboda haka ya saba da nassoshi na Shari'a masu karfi kuma waƙanda su ka fi fitowa fili, suna nuna alƙawarin nasara da Allah yayi wa Musulmai. Bugu da fari ma sabanin haka ya ci karo da Sunnar Allah (SWT) a halittarsa kuma ya saba da abubuwan da suka auku a tarihi a da da yanzu. Ya koru ga Allah ya dorawa jama'a aiki don taimakon addininsa kuma ya yi musu alƙawari a kan haka, sannan su kuma su rika jin cewa ba makawa an yi galaba a kansu. A yayin da muka gane cewa ana iya fahimtar wani reshe na hukunci daga gamammen hukunci, da kuma nassin da yake yanke (ƙadfa'an), to a lokacin ne mu ka ajiye hadisan da suke magana a kan rikici a ajin da suka dace ingantacce. Ta haka ne za mu kore duk wata shakka kuma mu samu yaƙini cewa Musulunci shi ne addinin da Allah (SWT) yake taimakawa.

77. Musulunci Zai Yi Rinjaye Nan Gaba

Kasancewar Musulunci shi ne addinin Allah na farshe a doron kasa kuma ga mutane bakidaya, shi ne wanda Allah zai taimakawa kamar yadda ya yi alkawarin ba shi rinjaye a kan sauran addinai.

Gaskiya ne al'ummar Musulmi suna shiga yanayi na rauni lokaci zuwa lokaci. Sai dai saboda Akidar Musulunci mai karfi da faɗin kasashen da Musulunci ya isa da tsare-tsare masu kyau da Musulmai suke kai, da dangogin arzikinsu mai yalwa, da cigabansu ya sa al'ummar Musulmi suna iya yin rinjaye a kan wannan rauni kuma su karɓi kambensu na jagorancin duniya kamar yadda tarihin Musulunci ya sheda haka. Kuma da ace wata al'umma ce ba Musulma ba ta ke fuskantar irin masifu da barazana da Musulmai suke fuskanta da tuni sun kare gaba ɗaya an daina maganarsu.

Saboda haka nauyi ne a kan wuyan masu Da'awa su rika yiwa mutane bushara da irin waɗannan nasarori saboda hakan yana maganin ɗebe haso kuma yana dasa buri a zukata tare da kwaɗaitarwa zuwa da a tashi a yi aiki. Yana da kyau a gwama yin bushara da kwaɗaitarwa da a tashi a yi aiki kuma a riki sabubba tun da ba ya daga cikin Sunnar Allah kawo nasara haka kawai ga waɗanda suke zaune suka shantake ba su tashi sun yi aiki ba.

GABAR MAGANA TA BAKWAI: Manufofi Da Hanyoyi

78. Manufofi Da Hanyoyi

Ginshikan manufofi a koyaushe tabbatattu ne kamar yadda su kuma kananan manufofi suke danganta bisa ga tsarin bin mataki zuwa mataki. To amma su hanyoyi (wato wasa'il) yana da kyau su kasance ababen sabintawa da gyarawa da ciyarwa gaba, kuma ya kasance ana sauya su tare da nau'anta su a kan lokaci. Za a iya daukar darasi da izna daga gogayyar Musulmi da waƙanda ba Musulmi ba tun da dai ita hikima kayan Musulmi ce da ta bata. Sannan kuma akwai sharadai guda biyu da ya kamata a lura da su yayin amfani da kowace irin hanya daga hanyoyin Da'awa.

- Na farko shi ne buƙatuwa zuwa ga ita Da'awar kafin a ce an fara da ita.

- Na biyu ya kasance amfaninta ya fi rashinsa idan an fara ta. Idan ba haka ba kuwa to kamewa shi ne ya fi. Yana da kyau a kwadaitar wajen tsayar da manufofi a matsayinsu na manufofi. Babban hatsari ne a mayar da manufofi su koma a matsayin hanyoyi ko kuma hanyoyi su koma matsayin manufofi. Hakan kuwa ba sabon abu ba ne tun da ya auku a tarihin al'ummarmu ta Musulmi.

79. Lura Da Mutane Shahararru

Mun gamsu cewa a rika mayar da hankali wajen kwararru kuma shaharrru sannan kuma 'yan baiwa daga cikin dalibai saboda su ne jagororin gyara da ci gaba da tunani da sauye-sauye masu amfani da kuma yunkurin tabbatar da nasarori a nan gaba.

80. Ladabin Tattaunawa

Muna kira da a koyi ilimin ladabin tattaunawa da fannoninsa saboda tattaunawa na ɗaya daga cikin hanyoyi masu amfani a harkar Da'awa. Shi ya sa ake ganin cewa wanda ya iya tattaunawa kuma yake nasara kamar kwararren lauya ne a kan wata mas'alar da yake fafutuka dominta. Haka nan ma akasinsa.

81. Barin Abin Da Ya Fi Falala

A kan samu wani lokaci mutum ya zama yana da zaɓuɓɓuka da dama a fannin fikihu ko kuma sha'anin da ya shafi Da'awa, kuma zaɓuɓɓukan su kan saba ko su sauya gwargwadon fahimta da matakin ilimi da halin da mutum ya samu kansa a ciki. Ba ya daga cikin hikima wani ya tilastawa mutane bin ra'ayinsa da fahimtarsa ko da ya yi imanin cewa abun da yake kai shi ne mafi inganci da falala. Kuma mu haɗu a kan daidai ko ya yake, shi ya fi alheri sama da mu rarrabu a kan abinda ya fi dacewa kuma mu yi taimakakeniya a kan abu mai falala ko yaya yake, ya fi alheri a kan a yi ta ɗimi a kan abinda yake mafi falala.

82. Nishaɗin Da Ake Bukata

Hakika nishaɗi wanda yake ba na haram ba ne na ɗaya daga cikin abubuwan da ke karfafa alaƙa tsakanin al'umma mai tasowa da sauran jama'a, wanda hakan ya kan sa su zama masu kishin al'ummarsu tsakani da Allah kuma masu kwankwada daga kogin tunaninta. Shi ya sa muke kira da a rungumi wannan sha'anin (wato sanya ruhin nishaɗi) kuma a rika bayyana shi a munasabobi daban-daban kamar bukukuwan idi, da farko da karshen shekarar karatu, kuma a dalilin hakan a shirya bukukuwa

da wake-wake da gasa da wasan motsa jiki kuma a bayar da kyaututtuka da dai sauransu.

83. Ban Da Musu

Allah Madaukakin Sarki yana cewa:

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَدِلْ لَهُم بِآلَتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ النحل: ١٢٥

Ma'anar ayar:

“Ka yi kira zuwa ga hanyar Ubanginjinka da hikima da wa'azi mai kyau kuma ka yi jayayya da su da magana wadda take mafi kyau...”

Suratun Nahli: 125.

﴿وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ﴾ العنكبوت: ٤٦

Ma'anar ayar:

“Kada ku yi jayayya da mazowa Littafi sai fa da magana wadda ta fi kyau, sai fa wadanda suka yi zalunci daga gare su...” (Suratul Ankabut: 46).

Muna kira da a toshe kafar yawan tambaye-tambaye akan abubuwan da ba sa faruwa da tattaunawar da a ke gina ta bisa kaddarawa da bakin zantuttuka da ijthadi abin kauracewa da labaran da a ka gina bisa zato da zurfafawa wajen musu. Dalili kuwa shi ne hakan bata lokaci ne da tozarta himma da dukiya da gujewa mas'uliyya ta gaske wadda ya kamata a miƙe tsaye don magance ta, baya ga cewa hakan a wasu lokutan yana haifar da kiyayya da nesantar juna kai har ma wani gilli

ya shiga tsakani. Idan kuwa ba makawa sai an yi hakan, to dole a kiyaye kuma a gudanar da muhawara ga abin da yake shi ne mafi kyau a bisa doron faɗakarwa ta Alkur'ani mai Girma.

84. Muhimmancin Harshen Larabci

Harshen larabci shi ne jakar da a ka zuba sani da ilimi a cikinta kuma shi ne jaka ta farko da ke kunshe da al'adu da larabci ta fi zama mafi ingancin fahimtar nassoshin Shari'a a dunkule sama da kwaƙwalwar Musulmin da ba harshen larabci a cikinta. Ko da yake yaren larabci yana kafada da kafada da sauran yarirrika a harkokin rayuwa, to amma shi ne yaren da Allah ya zaba kuma ya saukar da littafinSa mai Girma. Allah (SWT) shi ne mafi sanin inda ya ajiye manzancinsa kama daga mutumin da ya aiko a matsayin manzonzSa da gurin da ya aiko shi da kuma harshen da ya aiko saƙon da shi. Shi ya sa larabci ya zama shi ne yaren Sunnar Manzon Allah (SAW) kuma cikinsa ne kaso mafi girma na al'adu da ci gaban Musulunci ya ke. Tarihi ya nuna cewa duk inda Musulunci ya yaɗu tare da yaren larabci, an fi samun kyakkyawar fahimtarsa da kuma dɔrewarsa, har ma lokacin da ƙarfinsa ya ragu a siyasance. Saboda haka a nan ne za mu gane cewa ya zama dole mu yi yunkuri wajen yada yaren larabci gwargwadon iko a garuruwan Musulmai waɗanda ba larabawa ba da ma sauran duniya bakidaya.

85. Haɗa Hanyoyi Da Manufofi A Tare

Babbar manufar da babu sama da ita a aikin Da'awa ita ce ɗaukaka kalmar Allah (SWT) da shiriyar da mutane zuwa gare ta. Duba da irin muhimmanci da girma

na wannan manufar ne ya sa aikin yake bukatar hanyoyi masu kima da daraja. Wannan zai sa mu kiyayi maganar nan mashahuriya da a ke dangantata zuwa ga ba-italiyen dan siyasar nan wato Makabeli (Machiabelli) inda yake cewa, “manufa tana barranta wasila” wato dai a samu biyan bukata ta kowace hanya. Abin da ake nufi shi ne girman manufa yana barranta mummunar hanya da a ka bi wajen cimma wannan manufa. Wannan abin kuwa ba karɓaɓɓe ba ne a Musulunci kwata-kwata, duk da abin takaici shi ne ya yaɗu a tsakankanin Musulmai kuma ya samu karɓuwa a cikinsu. Abin da ya fi wannan muni shi ne yadda ya samu karɓuwa a tsakanin wasu daga cikin kusoshi a harkar Da’awa kuma ya yi kaka-gida a gurinsu har ta kai ya zama wani bala’i ko kuma hanyar isuwa wani bala’i daga cikin bala’o’i. Dole ne masu Da’awa su haramtawa kansu amfani da wannan maganar a fatar baki da kuma a aikace, kuma su kubutar da kansu daga waɗanda sun riga sun karɓeta dari bisa dari sannan su dauki mataakai masu kwari wajen hana irinsu aukawa zuwa amfani da ita.

GABAR MAGANA TA TAKWAS:
Wasu Abubuwan Da Ya Kamata A Kiyaya

86. Isar Da Sako Ba Wai Sana'a Ba

Hakifa a duk lokacin da Da'awa ta tashi daga isar da saƙo zuwa ga sana'a – kuma hakan yana faruwa – to lallai an saki reshe an kama ganye; kamar yadda zaman banza ya rinjayi aiki; son kai ya rinjayi fifita wani; kuma 'yan koren Da'awa su ka zarce masu Da'awa na hakifa kamar yadda za a ce munafukai sun yi galaba a kan masu gaskiya.

87. Bukatuwa Zuwa Ga Jagoranci Guda Daya

Wajibi ne a kiyayi mayar da aikin Da'awa ya zama fitilu guda biyu; ta farko ita ce fitila ta zahiri wadda aikinta shi ne nabbaharwa. Ta biyu ita ce fitila boyayya wadda ita ce hakifanin mai aiki, kuma yanayi ne kafada da kafada da fitila ta zahiri kamar yadda ta so. A gwari-gwari za a iya cewa fitila ta zahiri ita ce hoto yayin da fitila boyayya ita ce ma'aikaciya, kuma ita ce ta ke zartar da abin da take so kuma ta yi wa fitilar zahiri shiffo ko kuma ta sanya ta a matsayin da za ta iya zartar da matsayar da take so. Lallai wannan kuskure ne da kage da sabawa yadda aikin Da'awa ya kamata ya kasance, musamman kuma tsarin shura da rinjayar da wani ra'ayi daban a kan abubuwan da Shari'a ta zartar. Wannan shi ne tsantsar mulkin kama karya kuma ta haka ne fitila boyayya za ta riƙa yin kallo na wulafanci ga fitila ta zahiri kamar yadda ita kuma fitila ta zahiri za ta riƙa yin kallo na gilli da dako ga fitila boyayya. Haka zai bayu zuwa ga kiyayya da mummunan nufi kuma ya haifar da wulafanci da raini. Hakifa duk aikin Da'awa da yake da irin wannan siffar zai haifar da mummunan sakamako a dalilinta.

88. Rudfin Sauyi

Ko shakka ba bu kalmar sauyi tana ɗaya daga cikin lafuzzan da mutane suke so a fagen Da'awa da ma waninta, ba tare kuma da la'akari da kasantuwar sauyi daidai ne ko kuskure ba. Abin da ya kamata a kara jan hankali a kai shi ne cewa lallai shi sauyi ba ya zama alheri sai dai idan da larura, kuma a kan iya samun sabon sauyin ya kasance ya fi muni da cutarwa a kan mutane bakidaya, musamman kuma a kan su alhalin Da'awa. Wani mawaƙi a zamanin da can yana cewa:-

“Sau da yawa na yi kuka a wata rana to amma da na samu kaina a wata (ranar daban) shi ma sai da na yi kuka”

Babban Sahabin nan na Manzon Allah (SAW) wato Sayyadina Amr bin al-As (RA) yana cewa “shugaba mai tumbe (azzalumi) shi ya fi alheri sama da fitinar da za ta dauwama”. Za a ga cewa ba wai Sahabin yana yabawa azzalumin shugaba ba ne, sai dai kawai yana ganin a kiyayi abin da zai iya faruwa a rashin shugaban.

89. Ramuwar Gayya

Muna ankararwa da a lura da ramuwar gayya wadda wasu masu fofarin kawo gyara suke yi yayin da suka ga wata karkata a fahimta ko ta'ada. Daga nan sai a bijirarwa mas'alar sama da yadda ya kamata ta hanyar wuce gona da iri ko kuma kuntata wani fage mai yalwa wadda ba bu tsanani a ciki.

90. Sharholiya Da Tunani

Hakika holewa da sharholiya barnar dukiya ce mai haɗari wadda ka iya haifar da wasu matsalolin a sauran

bangarori na rayuwa. Shi ya sa Musulunci ya yaki sharholiya kuma ya sanya yadu'warsa a cikin al'umma a matsayin gargadi ga fadawa cikin halaka. Saboda haka nauyi ne a kan masu Da'awa su dukufa wajen yafa da magance mas'alar sharholiya a tsakanin al'umma.

Bayan haka kuma akwai wani nau'i na sharholiyar da zai yi wasa da tunani wanda yake yaduwa a tsakanin masu Da'awa ko kuma wadanda suke zatonsu masu Da'awa ne. Mukan ga irin wannan sharholiyar a cikin yunkuri da wasu suke yi don karantar wata firka ta addini wadda ta riga ta zama tarihi, kuma a yanzu haka ba wata matsala ba ce a cikin al'umma. Sai ka ga wani ya rubuta katon fasali ko ma littafi sukutun amma in ka karanta ba zaka iya gane me yake so ya ce ba. Sai kuma ka ga wani yana ta kokarin tattara bayyanai wadanda ba za su amfani tunaninsa ba, kuma ba lallai sun inganta ba. Kawai dai yana so ne ya yi barazana ga mai karatu da gwanintarsa da kuma yalwar iliminsa, don kowa ya sallama masa. Haka nan za ka iya ganin wanda zai rubuta wani zance a juye kuma a rufe, kuma abin da hakan yake nufi shi ne ba shi da kwarin gwiwar da zai yi bayani saboda wani dalili.

Duk wadannan misalan wani nau'i ne na sharholiya da tunani, wanda kuma ya yi kama da sharholiya da dukiya wajen muni in ma bai fi shi ba. Dole masu Da'awa tsakani da Allah su lura sosai kuma su kiyayi irin wannan sharholiya, saboda bata lokaci ne da dukiya da kuma barin nauyi na hakika. Kuma dai kamar yadda kowa ya sani, kyakkyawar niyya ba ta da tasiri idan aka samu sakamako ta wannan hanyar.

91. Karkata Da Bin Ra'ayin Rikau

Ba bakon abu ba ne mai Da'awa ya karkato zuwa wani salo da hanyoyi da ya zaɓawa kansa saboda wasu siffofi da yake ganin sun fi sauran hanyoyin. Amma duk da haka ya guji ifirarin cewa ba kuskure a ciki kuma kada ya tozarta hanyoyin da sauran suke bi. Irin wannan shi ne karkatar da ta halatta ko ma a ce ta wajaba. Idan kuma ya zaɓawa hakan to lallai zai auka ra'ayin rikau wadda Musulunci ya hana kuma ya siffanta shi da cewa ta'ada ce ta jahiliyya.

A nan ne kuma ya kamata mu riƙa tuna cewa tafawa ita ce mizanin da a ke nuna fifiko da aiki na gari, ashe dole a yi kira zuwa ga kauracewa dukkan al'adun jahiliyya na ra'ayin rikau kamar nuna ɓangaranci na yanki ko ƙungiyanci ko ƙabilanci.

92. Daga Kai

Yin kutsen Musulmi a kan rashin gaskiya abu ne mai kyau kuma hakan yana nuni da abun da zai raini zuciyarsa da kuma hankalinsa a sha'anin tawakkali da samun aminci tabbatacce wajen ingancin addininsa da ya ke kira zuwa gare shi.

To sai dai amma Mumini zai iya aukawa cikin kuskure mai girma idan ya juyar da daga kai daga rashin gaskiya zuwa kan masu Da'awa. Kuma shi irin wannan daga kai ba wani abu ba ne illa yaudarar kai, wanda zai sa ma'abocinta ya riƙa zaton cewa ya fi sauran, sannan kuma ya riƙa jin cewa dole ne ya guje su don kada su gurbata masa tsarkinsa da iliminsa da dɔukakarsa. Da zarar ya isu zuwa ga wannan matsayi, to ba shakka ko kusa ba ya kamata a sa shi cikin masu Da'awa.

Wajibi ne a kan mai Da'awa ya dɔukaka kansa a

kan rashin gaskiya ba a kan masu Da'awa ba. Bari ma dai, dole ya godewa Allah (SWT) wanda ya karrama shi da yi musu hidima, ta hanyar sonsu da hakuri a kansu da kuma tonon sirrikan alheri a cikinsa. To haka ne zai zama an yi amfani da daga kai ta hanyar da ta dace kuma ya tsira daga yaudara daga abubuwan da suke yaudarar kai. Wannan shi ne daga kai na gaskiya ba na daidaike ko na funkiya ba.

93. Al'ada Ba Addini Ba

A wasu lokutan wasu al'adu da ta'adu a kan wayi gari su samu matsayi babba har su zamto tamkar ayyukan ibada kuma alhali su din ba addini ba ne. Za a iya tsinkayar hakan a cikin bukukuwa da munasabobi na bakin ciki da alaƙoƙi tsakanin jama'a, musamman yadda a ka dauki matsayin mace a cikin al'umma. Saboda haka mu dinga bambanta abin da ya zo a addinace da na al'adance, kuma kowace al'ada mu dinga aunata da addini.

94. Ja Da Baya Da Risinawa Da Sakwa-Sakwa

Wasu daga cikin masu Da'awa su kan matsa wajen hikaito tarihin al'umma a lokacin da ta ke cikin daukaka kuma su yawaita hakan tare da alfahari da kofarin nasabta kansu da shi. Suna yin hakan ne ba tare da yin wani kofari ba kuma suna zaton cewa aikinsu na Da'awa ya dauke musu duk wani zargi na takaitawa, daga nan sai ya dena gogayya wajen gyara yanayin da a ke ciki ko gina rayuwa ta gaba.

Akwai kuma wafanda suke yawan matsawa a kan mummunan halin da al'umma ta samu kanta, su yi ta kokawa da korafi da Allah-wadai ga wasu bangarori ko – cikin halin gaskiya ko akasin haka. Suna yin haka ba tare

da yin wani kofari ba, suna masu zaton cewa sun sauke nauyinsu, daga nan sai su debe tsammani da kace-kace su manta da aiwatar da abin da shi ne ya fi zama wajibi a kansu a cikin rayuwarsu sannan kuma su manta da matsayin halifanci wanda Allah ya fifita su a kan sauran talikai a doron kasa.

Daga nan ne kuma aka samu nau'i na uku; su ne waɗanda suke tsinkayen nan gaba ba tare da aiwatar da komai ba, suna dako da jiran zuwan mujaddadi ko Imamu Mahdi ko jagoran kawo sauyi ko sadauki mai ceto, suna zaton cewa zuwan ɗaya daga cikinsu ne zai kawo karshen dukkan matsaloli da tabbatar da duk burika. Su ana su lissafi ba bu batun sunnonin rayuwa da al'adu mai gudana da sauran dokokin cin nasara ko akasin haka, kuma daga nan sai himmarsa ta yi sakwai-sakwai kuma ya rasa wata babbar daraja ta ta kasantuwar sa mai kawo ci gaba a cikin doron kasa.

Dukkan waɗannan siffofi guda uku na mutane kamar yadda za a iya fahimta, a haƙifanin gaskiya suna gujewa abin da yake nauyi ne a kansu wanda suna da iko a kansa. Saboda gazawar sai su rifa kirkiro hanzari na ba gaira babu dalili, kuma su rifa yaudarar kansu da kansu. Ba makawa wannan wani tarnaƙi ne ga aikin Da'awa da ma sauran al'amuran rayuwa.

Abin da ake nema shi ne Musulmi ya tsaya ya fahimci ainihin Da'awarsa da zamaninsa, kuma sannan ya san abin da yake da iko a kai ta yadda zai aiwatar da shi cikin ikhlasi da kyautatawa, ko da kuwa aikin karami ne ko babba. Idan aiki kaɗan ya haɗu da aiki kaɗan ya kan haifar da mai yawa, kamar yadda idan ɗigon ruwa ya haɗu da wani ɗigon ruwan ya kan samar da korama. Bugu da fari, Allah ya kan karɓi aiki kuma ya yawaita shi ya sa

masa albarka komai kanfantsa idan an yi shi da ikhlasi da kyautatawa, a farshe al'umma ta rabauta da kyakkyawan sakamako ta kuma tserewa saura da mafificin aiki.

95. Hira Mara Amfani Kuma Mai Hallakarwa

Daga cikin yaudarar kai akwai haduwa da masu Da'awa suke yi da juna a munasabobi daban-daban, wanda sun fi kama da majalisan hira sama da wani aiki mai amfani. A nan za su yi ta tattaunawa; su yi gabas; su yi yamma, su soki wannan mutum su soki wancan mutum, su soki wannan bangaren su soki wancan bangaren. Su mayar da fushinsu game da wani sha'ani, su yi ta wuce gona da iri wajen buri a kan wani al'amarin daban, sannan kuma su san inda dare ya yi musu ba tare da aikata wani abu mai amfani ba. Duk su a zukatansu suna da hanzari a gurin ubangiji tun da su a ganinsu sun taimaki addini gwargwadon ikonsu alhali kuma a hakifanin gaskiya ba wani taimako da su ka yi wa addini in ban da yaudarar kansu da wannan surutun da suke yi lokaci zuwa lokaci don kashe lokacin faraga da gamsar da sha'awarsu ta yin zance.

Wannan aiki da suke yi alama ce ta kokarinsu na karya wajen nuna kwaɗayin yi wa addini hidima, kuma suna yaudarar junansu ne tare da ba wa juna gidauniyar wahami kuma suna gujewa aiyukansu na wajibi. Haka kuma suna sanya wa gazawarsu da barnarsu da surutunsu na banza tufafi na addini wanda ko kusa ba su cancance shi ba.

96. Babbar Gazawa

Akwai takaitatawa matuƙa a wajen yadda da dama

daga cikin Musulmi musamman cibiyoyin Da'awa suke gudanar da abubuwan su na addini da rayuwa. Wannan lamari ya ci karo da yadda Allah ya ce sun zama jagororin al'ummar duniya. Kamata ya yi a ce su ne ma su kirkiro ci gaba da taimakon ingantacciyar akidarsu da kuma malalen arziki da suke da shi da ci gaban dan Adam mai muhimmanci da suke da shi da ci gaban dan Adam mai faruwa. Saboda haka ya kamata a samu tunani da za su magance waƙannan matsaloli kuma su fitar da Musulmi daga duniyar bata lokaci zuwa duniyar aiwatar da abin da zai taimaka a wannan fage shi ne dagewa da kofari da kirkiro abubuwa da daidaita su da yin tserereniya da inganta aiki da yin amfani da dama da yin aiki karkashin cibiyoyi da zaburar da mai kyautata aikinsa da kuma horar mai munanawa da son aiki.

97. Boyayyun Hatsarurruka

Muna ankarar da jama'a da a kiyayi mas'aloli da suka shafi tawili da kumbiya-kumbiya a abin da ya shafi akidun Musulunci da kuma gudanar da aiyukan Da'awa. Muna kara jaddada cewa Musulunci addini ne cikakke kuma komai nasa a fili yake; akidunsa da turakunsa na Imani duka a fili suke ba a boye ba, kuma Musulunci ba ya buƙatar shigar da wani abu wanda ba a cikinsa yake ba.

Ko shakka babu bayyanar da akidu a fili yana kara karfafa su ne domin mutum yana bayyanar da abin da yake izza da shi. Baya ga haka, a tsarin halittar mutane sun fi yarda da akidu da ra'ayoyin da suke a bayyane kamar yadda suke gujewa akidu da ra'ayoyi boyayyu waƙanda aka damalmala da wasu ra'ayoyin daban.

Haka kuma kusakuran da ake yi a boye sun fi cutar da ma'abotansu sama da makiyansu, kamar yadda

boyuwarsu yake sa wa suke bunfasa suna girma saboda suna cikin duhu ba a ganinsu, sabanin kusukuran da suke a bayyane ta yadda za a iya gane su.

98. Hadfarin Yin Kudfin Goro A Bayani

Yawan yin bayani mai game kowa da kowa yana cutar da aiyukan Da'awa. Misali, kusan an yi ittifaƙin cewa manya-manyan daulolin kafirai sun haɗu a kan yaƙi da Musulunci kuma kamar duk an sallama cewa duk maƙiyan Musulunci suna da iko a kan yin komai, kuma suna ganin cewa gaba ɗaya aikin ɗaukaka Musulunci yaudara ce da makida da cutarwa da ya kamata a kiyaya. Kuma sannan cewa dukkan wani aikin Musulunci na ɓangaranci alheri ne dukkansa kuma shi ne daidai. Haka kuma wasu suna taraddudi (kokokwanto) tsakanin cewa shin cikakken shiri da tsarin ciyar da Musulunci gaba ƙaruwa yake ko kuma a'a baya yake yi a ra'ayin wasu. Har ila yau wasu suna ganin cewa a kowace irin harka akwai makirci da makida inda wasu suke ganin ba haka ba ne. irin wannan tunanin ba adalci ko tsayawa a kan abin da ake magana a cikinsa, kuma sai ya zama wauta da shashanci, kuma ƙarshe a fake zuwa ga hukunce-hukunce na garaje ta yadda ma'abotansa za su huta da bincike da kokarin nemo musanye-musanye da hanyoyin magancewa. Sannan su nunawa duniya cewa suna da hanzari idan su ka karkata zuwa ga lalaci da ɓarna, saboda kamar yadda suke gani ko suke buri su ga cewa suna da ƙarfi kuma ba wanda yake iya tanka musu. Irin wannan tunanin ya saɓa da sunnar Allah. Wajibi ne a kan Musulmi ya tsawatar a kan irin waɗannan bayanai masu gamewa saboda suna da cutarwa, kuma ya kamata ya wasa kaifin hankalinsa da taurin zuciyarsa kuma ya kyautata magance

lamura tare da sanya su a inda suka dace. Yana da kyau kuma ya yi kofarin fahmitar sabubba da abubuwan da sabubba su ka haifar da illoli da sakamako, kuma ya fahimci yadda zai zabi ko kirkiro hanyoyin magance matsaloli, kuma ya guji aukawa cikin komar tsammani da zato. Ya kamata kuma ya san mafita lokacin da ya fuskanci abubuwa biyu masu cin karo da juna wanda dole daga cikinsu zai zaba kamar baki da fari, ko abu mai saukin yiwuwa ko wanda ma ba zai yiwu ba kwata-kwata, ko abin da a ke rainawa ko wanda a ke fargabarsa.

99. Makida Da Makirci

An tattauna da yawa game da sha'anin makida tsakanin waƙanda suke bayani mai gamewa da kuma waƙanda suke inkarinta da ma waƙanda suke kofarin taka-tsantsan wajen bayyana matsayinsu a kanta.

A haƙifanin gaskiya tarihin makida da makirci yana komawa ne tun farkon samuwar ɗan Adam kuma za ta wanzu har zuwa ƙarshen rayuwa. To amma duk da haka, mu a Musulunci ba ya inganta mu riƙa fassara komai da cewa duk makida ce. Yana da kyau mu san cewa a wani lokacin makida tana kaiwa, inda a wani lokacin kuma ba ta kaiwa, wani lokacin ma kuma tana juyowa kan mai ita, (kamar dai yadda Hausawa suke cewa “ƙaifayin koma kan mashefiya”)². Kuma yana da kyau idan za mu tattauna a kanta mu nisanci karkata zuwa ga ɗaya daga cikin ɓangarori, wato dai a riƙa sara ana duban bakin gatari. Haka kuma ya kamata mu nisanci shagaltuwa da abubuwan da su ka shafi rikice-rikice kuma mu daina boye kusakuranmu da gazawarmu ta hanyar fakewa da

---

²Wannan ƙarin bayani ne daga mai fassara.

cewa ana yi mana makida ne.

Abin da ya fi wannan hatsari shi ne mu zamto mun gafala gaba daya a kanta ko kuma mu yi mummunnan tasarrufi game da ita ko ma mu yi watsi da matakan da Allah ya umarce mu da mu dauka.

100. Cin Karo Mai Amfani

Yana daga cikin kuskuren da ya yadu a tsakanin masu Da'awa cewa dukkan ma'kiyan Musulunci sun taru ne a sahu daya ko da yausha. Amma zance na gaskiya shi ne; ma'kiyan Musulunci su kan haɗu a kan yaƙar Musulunci wani loto kuma su kan saba a wani loton daban. Kai a wani loton ma su kan dauki wani matsayi da yake zama mai amfani ga Musulunci da Musulmai, ba tare da lura da dalilan da su ka jawo hakan ba.

Ya kamata ga duk Musulmi mai hankali ya yi nazari game da waɗannan ma'kiya kuma ya fahimci irin sabanin da ke tsakaninsu, sannan ya juyar da akalar sabanin zuwa ga amfanin Musulmai da garuruwansu. Saboda haka nitsewa a cikin wahamin gamewa ya saba da Sunnar Allah (SWT) da tabbatattun abubuwa da suka faru a tarihi a zamanin da da yanzu. Wannan shi ne lalaci ta fuskar tunani wanda ma'abotansa su kan gujewa aiwatar da hankali don kalalaice sabani da kuma fito da hanyoyin magance matsaloli. Kuma wannan wani salo ne na yaudarar kai wanda ma'abotanta suke fofarin gamsar da kansu cewa su abin yi wa uzuri ne tun da suna fuskantar ma'kiya masu karfin da ba za su iya tunkararsu ba.

KAMMALAWA

Kamar yadda kowa ya gani, gurguzanci ya riga ya wargatse tun a karshen karni na ashirin, shi kuma tsarin jari-hujja na kasashen turawan yamma a yanzu yana fama da makyarkyata. Dukkanin manyan rukunansa sun girgiza kuma jiga-jigan ginshikansa sun zamto abubuwan tambaya. Abin lura yanzu, a yammacin duniya shi ne dukkan dalilan da suka jawo tsarin jari-hujja ya yi karfi kuma ya yi rinjaye sun fara ja da baya, kuma sannan sababbun alamun karyewa suna kara bayyana a ko yaushe, baya ga cewa sunnonin Allah ba sa ja da baya.

A yanzu babu wanda ya rage wanda za a ce yana da dukkan kwarewar da zai tseratar da al'umma sama da masu Da'awar aikin Musulunci. Saboda haka ya kamata ku rika fokarin dacewa da abin da addinin Musulunci yake so kuma ya dace da zamaninku don ku zama jagorori. Don haka, ya kamata ku kyautatawa kanku da sauran mutane, Musulmai ne ko ba Musulmai ba.

Hakifa nauyin da yake kanku ya game zamani da guri da kuma dan Adam. Ita kuma Da'awarku tana magana ne da yawun jinkai da saukakawa irin ta Shari'a da dauke kunci da kukumi da kuma tausasawa dukkan mutane a doron kasa. Kuma a kan haka ne ya kamata ku kula da aikinku yadda ya kamata.

Yana da kyau ku sani cewa, ku masu Da'awa ne ba alkalai ba, kuma masu kawo gyara ne ba masu tada tarzoma ba, kuma masu gini ne ba masu rusawa ba, kuma masu jinkai ne ba masu gilli ba. Kuna aiki ne da ruhi irin na uba tare da 'ya'yansa, ko likita tare da mara lafiya ba wai da ruhin mai kula da gidan yari ba wanda yake damfar fursuna ko kuma wanda a ka taba yake fokarin

daukar mataki.

A lokacin da ku ka yi wannan, sai kuma ku zama shiryayyu kuma masu shiryarwa, kuma ku zama masu matuƙar amfani ga bayin Allah Madaukakin Sarki domin duk halittu Allah ne abun dogaronsu, kuma mafi soyuwa ga mutane su ne mafi amfana daga waɗannan mutane. Ta haka ne mutane za su yi muku biyayya kuma su sallama muku linzamin jagorantarsu zuwa ga alheri da haske da kuma aminci.

Lallai wannan jagora (na Da'awa) ya funshi tarin ka'idoji da tsare-tsare waɗanda a ka bayar da shawara a kan a yi aiki da su, kuma tun daga farkonsu har zuwa farshensu sakamako ne na gogayya ta tsawon lokaci da karance-karance da dogon nazari da gogayya da bibiya. Ana fatan su zama wani madubi da kundi na Da'awa ga Musulmi bakidaya musamman jagorori daga cikinsu ta yadda zai faɗaɗa fagen haɗin kai da dacewa da jajircewa kamar yadda zai faranta fagen sabani da kuskure da bata lokaci.

Abin da ake fata shi ne ku rabauta da yin karatu mai zurufi daga gurin masu yi wa Musulunci hidima wanda zai ba ku dama ku bayyana ra'ayinku wajen a cire wani abu ko a kara wani abu ko a hade wani abu ko a gyatta ko gyara shi ko a gabatar da shi a farko ko a jinkirta shi ko a bayar da shawara.

Muna yi wa 'yan uwa masu girma waɗanda suke aiko mana da saƙo a rubuce alkawarin cewa za mu bayar da hankali sosai ga sakonsu, kuma muna yi musu jinjina da godiya. Muna kira a gare su cewa wannan littafi daga gare su ya fito kuma don su a ka yi shi, saboda haka su rubuto duk abin da suke da bukata, da fatan Allah ya ba su lada.

Hakika bijiro da tunane-tunane da tattauna su a fili shi ne salo mafi tasiri wajen sanin abin da suka kunsu na kuskure ko daidai. Kuma daga nan ne ake sa dambar wasa himmar masu himmatuwa da aikin Da'awa domin a samu faruwa da ra'ayinsu da kuma nufin ingantasu don su fi samun kamala. Da haka ne kuma zasu cancanci a mifka su zuwa hannun cibiyoyi da fungiyoyin Musulunci. Wannan ita ce tsarabar mu zuwa gare su; kowace cibiya ko fungiya ta samu ta dauki abin da ya dace da yanayin da ake bance ta kuma ta kara a kansa kuma ta bunkasa shi, domin yin hakan akwai alheri a ciki mai yawa da iznin Allah.

A gurin Allah muke neman taimako da katari, kuma muke rokonSa Madaukakin Sarki ya datar da mu zuwa ga abin da zai yardar da Shi, kuma ya aiwatar da mu cikin da'arSa. Lallai Shi mai iko ne a kan dukkan komai.

Hisham Yahya Altalib

An haifi marubucin littafin, Hisham Yahya Altalib a garin Mosul, Ninawa a Iraki a shekarar 1940. Ya sami digirinsa na farko na Injiniyan lantarki a Jami'ar Liverpool a shekarar 1962. Ya kuma sami digirin digirgir na Dakta a kan Injiniyan Lantarki a Amurka a Jami'ar Purdue da ke garin Lafayette a Indiana a

shekarar 1974.

A lokacin da yake aiki a matsayin Injiniyan Lantarki, sai ya tsunduma a harkokin addinin Musulunci a Arewacin Amurka wanda yake kai har yanzu. Ya riki mukamai daban-daban a Kungiyoyin Addinin Musulunci wanda ya hada da cikakken Darakta na Sashen Bayar da Horo kan Gudanarwa na Kungiyar Dalibai Musulmi a Amurka da Canada a (1975 zuwa 1977), sai kuma Babban Sakatare na Haɗaɗɗiyar Kungiyar Dalibai Musulmi ta Duniya (IIFSO) a shekarar 1976. Ya riƙe sansanoni da dama na bayar da horo a Amurka da sauran ƙasashen duniya.

Mamba ne shi kuma Darakta na Cibiyar SAAR a tsakanin (1983 -1995), ya na ɗaya daga cikin waɗanda suka samar da Cibiyar Nazarin Ilmi ta Mahangar Musulunci ta Duniya (IIIT), a shekarar 1981. Shi ne marubucin littafin *Mithak al-Sharat al-Da'awy* cikin Arabiyya, sai kuma mashahurin littafin nan, Jagoran Bayar da Horo ga Ma'aikata Musulmi (*A Training Guide for Islamic Workers*) wanda a yau an fassara shi cikin harsuna sama da 20. A yanzu shi ne Shugaban koli na Cibiyar Nazarin Ilmi ta Mahangar Musulunci ta Duniya (IIIT).

Jagorar Mai Da'awa (*Mithak al-Sharaf al-Da'awi*)

Hikimar wannan jagora shi ne kira zuwa ga Musulmi baki ɗaya musamman masu Da'awa daga cikinsu da su rungumi wasu ƙa'idoji da tsare-tsare da manufofi waɗanda za su ɗaukaka likkafar aikin Da'awa kuma su zama wani kundi domin tsare tunani da kuma gogayya a cikin aikin. Ta haka za a faɗaɗa hanyar haɗaka da ta dace da yunƙurin aikin kuma a ƙaranta faɗen sabani da kusakurai masu kawo cikas ga aiyukan Da'awa.

ISBN 978-978-770-934-4

International Institute of Islamic
Thought (IIIT), Nigeria Office